

Uredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80

Uredništvo in uprava
za Slovenijo in slovenski del
Julijske Krajine
LJUBLJANA Erjavčeva 4a

ISTRA

Talijansko političko društvo u Istri je 1885 tražilo od austrijske vlade zaštitu od hrvatskih i slovenskih seljaka, jer da ti seljaci pod vidom nacionalne borbe nastoje porušiti društveni poredak kako bi prigrabili gospodstva-talijanska dobra.

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

RETORIČKI IREDENTIZAM

Povodom članka o istarskom iredentizmu u „La Porta Orientale“

U uvodu svoje poznate knjige »Iredentismo adriatico« Angelo Vivante je još pred četvrt vijeka ukazao na retoričko-literarni iredentizam. Imajući na umu Vivantejevu klasifikaciju predratnog talijanskog iredentizma, počeli smo da čitamo članak u decembarskom broju tršćanske »La porta orientale« iz pera Leone Veronese pod naslovom »L' iredentismo in Istria«. U tom prikazu nastoji Veronese da dadе presjek kroz predratni iredentizam u Istri s namjerom, kako kaže u zaključku, »da današnja pobjednička, jaka Italija, Italija koje se boje i kojoj se dive, bude mogla uspostaviti što jače veze prijateljstva i solidarnosti sa susjednim narodima na svojim granicama od kojih je ne odalečuje više nikakav nesporazumak«.

Premda Veronese u toj raspravi kaže da ga pri pisanju nisu vodili nikakovi polemički ciljevi, mi smo prisiljeni da se osvrnemo na tu raspravu, ako za ništa drugo, a ono zato, da ukážemo na neke nelogičnosti u njoj i da nastojimo iz te retorike na 33 stranice izvući ono glavno što ima i za nas važnosti — ne samo historičke važnosti, već i savremene — obzirom na probleme, koje Veronese dodiruje u toj raspravi.

Veronese, po uzoru skoro svih dosadanih pisaca o tom pitanju, tvrdi da je Austrija suprotstavila talijanskom iredentizmu iredentizam Slavena — Hrvata i Slovenaca u jednom dijelu današnje Julijske Krajine, kako bi oslabila Talijane. Austrija je, kaže Veronese, umjetno i u velikom opsegu favorizirala imigraciju okolišnih Slavena u Trst i ostale talijanske gradove, koji su dolazili kao radnici i činovnici da zamijene u poduzećima, uredima i školama Talijane.

Svuda na svijetu ima imigracija okolišnog stanovništva u gradove čisto ekonomski karakter. Gdje god se u nekom gradu razvija jaka industrija, svuda dolaze ljudi izvana, u prvom redu iz najbliže okolice, da na tim tržištima radne snage nastoje plasirati suvišak prirodnog prirastka. Čim je jača potražnja radne snage, tim su plaće bolje i ponuda je veća. Budući da Trst, Pula i Rijeka nisu mogli da zadovolje tu potražnju u vremenu nagle industrijalizacije, tu potražnju radne snage je zadovoljila okolica. Potpuno je svedjedno govore li ljudi iz okolice drugim jezikom nego oni u gradu. Ekonomskih zakona se jezik kao sredstvo sporazumijevanja tiče samo toliko koliko bi teško sporazumijevanje između raznih ljudi u nekom poduzeću moglo štetovati profitu kojega se očekuje od uložene kapitala. A da se može tvrditi kako su Hrvati i Slovenci zaista dolazili na mjesta Talijana utjecajem vlasti ili drukčije, tada bi trebalo iznijeti statistike o besposlenima (kojih nije bilo). Neka Veronese iznese broj nezaposlenih Talijana radnika i činovnika u Trstu, Puli i Rijeci prije rata, pa da vidimo jesu li ljudi iz okolice dolazili u grad na rad iz političkih ili iz čisto ekonomskih uzroka. I kako to da je u samom Trstu bilo prije rata desetak hiljada talijanskih državljana, doseljenika iz Italije, koji su svi u Trstu radili i živjeli. A desetak hiljada tih doseljenih Talijana je bilo i u Istri. Kako se može, na pr., tumačiti isti proces u Trentinu, gdje je okolica talijanska naseljavala grad, ako ne ekonomskim razlozima. Tamo je Austrija i u državne radione i na željeznice namještala ljude iz okolice, u ovom slučaju Talijane. Iako joj to politički nije konveniralo. Ali politika je tek rezultanta mnogobrojnih gospodarskih faktora, a ne obratno.

Ta imigracija u talijanske gradove je naročito do treće četvrtine prošloga vijeka konvenirala nacionalno Talijanima. Ako je Trst, po prvom popisu 1735 imao tek 3.865 stanovnika, 23 godine kasnije 6.433, a pred

rat se penje broj stanovnika na 200.000, postavlja se pitanje odakle je došlo tih 200.000 ljudi u manje od dva vijeka. Uz doseljenike iz Italije, ima u broju od 140.000 Talijana (prema 60.000 Slovenaca) ogroman dio asimiliranih Slavena iz okolice, što svjedoče i prezimena mnogih talijanskih iredentista. (Oberdank, Slataper, Suvich itd.). Prema tome je deplasirana tvrdnja o umjetnom useljavanju Slavena iz političkih razloga.

Ali Veronese neće upotrijebiti dokumente. Za njegovu tezu bi bilo bolje da nije upotrijebio niti one koje navodi za Istru. Jer ti dokumenti koje on navodi u takovoj su očitoj kontradikciji sa njegovim zaključcima, da je vrijedno to istaknuti.

On prikazuje iredentizam kao neku idealističku ideologiju kulturno superiornijeg naroda koji jedino iz tih idealističkih i rasnih intuitivnih motiva stvara pokret protiv Austrije i protiv onih koji ugrožavaju te njegove historičko-kulturne tekovine proizlaže iz rimske i kasnije iz talijanske kulture i civilizacije

Ali ti istarski Talijani, kada je njihov privilegirani ekonomsko-socijalni položaj došao u pitanje traže zaštite od Austrije protiv Slavena — ali oni traže tu zaštitu kao građani protiv seljaka. Veronese citira u svojoj raspravi memorandum kojega je oktobra 1885. poslalo društvo »Società politica istriana« vladi u Beč. Citiramo odlomak iz tog memoranduma u originalu:

— l' elemento slavo ha preso un atteggiamento ostile e minaccioso contro i nazionali italiani, da quando si è permesso che i preti della campagna predichino impunemente dal pergamo e su le piazze, l' avversione e l' odio dei contadini slavi

contro gli italiani, qualificando questi ultimi pubblicamente per usurpatori, briganti, usurai, ladroni e peggio ancora — da quando si è permesso che in pubbliche adunanze all'aperto ed al cospetto dello stesso commissario governativo i capi del partito slavo, gente straniera (?), manifestino impunemente idee di sprezzo e di pretezo volgare comunismo a danno dei nazionali italiani, eccitando, contro loro tutte le passioni più brutali delle masse incolte —

A dalje se nastavlja kako te »masse incolte« čekaju bogatu budućnost na račun »gospode« (signori) — mirnih talijanskih građana (pacifici cittadini italiani). Na kongresu tog društva par tjedana iza toga — cifra Veronese — izglasana je rezolucija protiv seljaka-Slavena, koji iskorišćuju politiku »kako bi porušili društveni poredak«.

Taj memorandum i ta rezolucija najbolje ilustriraju ono što Veronese ne bi htio da kaže. Da su, naime, Talijani bili privilegirani i da su se borili za svoje ekonomske i socijalne pozicije i da njihovom »mističnom iredentizmu« nije ništa stalo na putu da se utječu feudalno-plutokratskoj Austriji denuncirajući hrvatske i slovenske seljake — pred 53 godine — kao socijalne revolucionere i komuniste od kojih da je u opasnosti društveni poredak na kojem je počivala tadašnja Austrija i koji je i te kako konvenirao Talijanima u toj Austriji.

Nemamo dovoljno prostora da opširnije pišemo danas o tome, ali i ovo par konstatacija će biti dovoljno da pokaže šuplinu frazeologije tog retoričkog iredentizma Leona Veronese i ostalih i da nas potakne na ozbiljan studij toga problema kako bi već jednom i mi osvjetlili taj odlomak naše povijesti i sadašnjosti s našega i ispravnoga stanovišta. (t. p.)

ZADARSKI „SAN MARCO“ O PROCESU RADI UMORSTVA U MILJAMA

Posljednji broj zadarskog lista »San Marco« donosi opširan prikaz procesa radi umorstva u Miljama. Kako smo već o tome svojedobno opširno pisali, tada je Dalmatinac Vucossa (Vukuša) ubio antifašistu Rossettija. »San Marco«, a i ostali listovi iz Julijske Krajine, prikazuju taj događaj ovako:

8 augusta pr. god. sakupili su se mladići i djevojke u nekoj miljskoj gostionici na zabavu i ples. Među njima je bio i Mario Rossetti koji se pred malo vremena vratio iz Francuske kući u Milje. U gostionici je radi ženskih nastala svadja i tučnjava. Neki Zippo je otrčao po karabinjere, ali ih nije našao, pa je zato poslao u gostionu fašističkog milicionera Ivana Vucossu. Kada je taj milicioner htio posredovati, njega je navodno Rossetti napao i pozvao na obračun ne samo njega već sve fašiste. Tada su, oko osam sati naveče, otišli svi iz gostione, a putem im se pridružilo mnogo ljudi. Rossetti je navodno opsovao Vukušu i kao beznačajnog Dalmatinca. Prema pisanju listova, na trgu je Vu-

cosu opkolilo više ljudi koji su ga prihvatili za ruke da se nije mogao namaknuti i tada je, navodno, Rossetti navalio na njega. Vucossi je priskočilo u pomoć nekoliko fašista i nastala je tučnjava, a i iz obližnje kavane su počeli letjeti stolovi i stolice. Vucossa je u toj tučnjavi uspio da istragne ruku i izvadi revolver, ali ga je neko udario po ruci, revolver je pao, sam opalio dva puta i malo zatim je Rossetti pao mrtav. Ljudi su se razbježali, a u Miljama je nastao radi toga nemir i vlast je bila prisiljena upotrebiti oštre mjere.

Na procesu je govorio i podtajnik pokrajinskog fašističkog saveza advokat Zennaro. Opisao je Rossettija kao protivnika fašizma.

Sud je Vucossu proglasio krivim i osudio ga za umorstvo Rossettija na 6 mjeseci i 10 dana zatvora, a Rossettijevoj obitelji je sud priznao pravo na oštećenje od 20.000 lira. Budući da je Vucossa bio u istražnom zatvoru već toliko vremena, to je odmah pušten na slobodu.

UMRO KNEZ BORELLI

7 o. m. umro je u Šibeniku u 82 godini života Hubert Borelli, knez Vranski. Pokojni Borelli prije rata igrao je istaknutu političku ulogu u Dalmaciji. Odmah u početku svog političkog rada postao je zagovornik hrvatskog narodnog preporoda i bio mu je jedan od prvaka. Dugo godina bio je predsjednik gospodarskog odbora zemaljskog vijeća u Zadru. Najveći dio života proveo je u Zadru, gdje je bio među prvacima, koji su se zauzimali za hrvatsku narodnu stvar.

Kruna i žezlo abesinskog cara

Mussolini je primio u palači Vernezzia maršala Graziana koji mu je podnio detaljan izvještaj o svom radu u Abesiniji, za vrijeme rata kao i kasnije, dok je stajao na čelu talijanske uprave kao potkralj Abesinije. Mussolini je i ovom prilikom izrazio priznanje maršalu Grazianu na njegovom radu. Maršal Graziani je predao Mussoliniju krunu i žezlo abesinskog cara, koje je on donio sa sobom iz Abesinije. Mussolini je odredio da se abesinska kruna i žezlo stave u kolonijalni muzej.

Čehoslovački ministri o narodnim manjinama

U nijednoj državi nije pitanje narodnih manjina tako aktualno kao u Čehoslovačkoj. Aktuelno je radi same nacionalne strukture Čehoslovačke kao i radi vanjskopolitičkih razloga, jer pitanje manjina, naročito Nijemaca u ČSR, postaje sve više i više problemom internacionalne politike, jer Njemačka nastoji to iskoristiti u svojim političkim potezima.

Toga radi najkompetentniji faktori Čehoslovačke bave se tim problemom i češće ga iznose pred javnost, pa su tako u nedjelju 6 o. m. govorili o tom, pitanju tri čehoslovačka ministra.

U Bratislavi je tom dana održan kongres čehoslovačke Socijalne demokratske partije. Ministar pravde Derer je istakao u svom govoru veliki napredak koji je Čehoslovačka postigla u toku posljednjih 20 godina.

Jedan dio svog govora održao je Derer na mađarskom jeziku i naročito skrenuo pažnju na prednosti koje uživaju mađarske manjine u Čehoslovačkoj, na osnovu odluke čehoslovačke vlade od 18 februara 1937 god.

Istog dana je ministar vanjskih poslova Kamil Křofka održao veliki govor u kome je naročito pažnju posvetio pitanju manjina. Křofka je naročito podvukao da će Čehoslovačka, već prema svom geografskom centralnom položaju, uvijek postupiti prema svojim manjinama na bazi pune ravnopravnosti.

Čehoslovački opunomoćeni ministar u Parizu Osuski uzeo je u nedjelju učešća u svečanom prijemu, koji je u njegovu čast priredilo Udruženje prijatelja Čehoslovačke. Tom prilikom g. Osuski održao je govor o problemima manjina. Činjenica da u Srednjoj Evropi razne manjine saraduju u istoj oblasti, dokaz je da nacionalna osjećanja nisu u prevelikoj mjeri zaoštrjena niti su intransigentna, samo ako nema odnarođjivanja.

Ministar dr. Mehmed Spaho o prijateljstvu s Italijom

Nakon višednevnog boravka u Italiji, gdje je bio vrlo srdačno dočekan od predstavnika vlasti, vratio se u Beograd 3 o. m. ministar saobraćaja dr. Mehmed Spaho. Na kolodvoru dočekao ga je talijanski poslanik g. Indelli.

Dr. Spaho je nakon dolaska izjavio beogradskom »Vremenu«, da je neobično oduševljen srdačnim dočekom u Italiji. Na svakom koraku bio je najsrdačnije dočekan, i to počevši od predsjednika vlade Mussolinija do ministra vanjskih poslova Ciana i posljednjeg tvorničkog radnika. Isto tako je dr. Spaho oduševljen napretkom, koji je Italija učinila u željezničkom prometu i u proizvodnji željezničkog materijala. Dr. Spaho je naglasio, da je, zahvaljujući ljubaznoj susretljivosti talijanske vlade mogao pregledati najmodernija sredstva željezničkog prometa. Dr. Spaho je dalje naglasio, da je cilj njegovog puta bio, da upozna željeznički promet i željezničku industriju u Italiji i da poradi na pojačanju trgovačkog prometa s Italijom. Dr. Spaho je rekao, da je mogao osobno konstatirati, da talijanska željeznička uprava ne zaostaje ni u čemu za materijalom, koji Jugoslavija nabavlja u inozemstvu, te da misli, da je to preduslov, da se poveća jugoslavenski izvoz u Italiju, koji bi se mogao ostvariti nabavkama ministarstva saobraćaja u Italiji.

Još je dr. Spaho rekao, da nosi najbolje dojmove iz Italije i

da se uvjerio, da je prijateljstvo prema Jugoslaviji uhvatilo dubokog korijena u duši talijanskog naroda.

On je bio u mnogim mjestima predmet toplih i srdačnih manifestacija pučanstva. Očito je, završio je dr. Spaho, da su posjet grofa Ciana u Beogradu, potpis pakta o prijateljstvu između Italije i Jugoslavije i posjet dra Stojadinoviću u Italiji dali najbolje rezultate.

D'ANNUNZIEV POGREB

»Principe di Montenevoso« Gabriele D'Annunzio sahranjen je prema svojoj želji noću uz gruvanje jednoga topa, koji je svake minute pao po jedan hilas. Lijes, natrčen od orahova drveta, bio je pokriven dalmatinskom zastavom. — D'Annunzio je sahranjen u grobnici, u kojoj su već prije sahranjena četiri ardila, poginula pri zauzeću Rijeke. — Sahrani je prisustvovao i Mussolini.

Od Soče do Rečine -- od Triglava do Kamenjaka

Obletnica Bratuževe smrti

† LOJZE BRATUŽ

Povsem neopaženo je šla mimo nas obletnica smrti Lojze Bratuža. Že leto dni je preteklo od takrat, leto, ki je prineslo mnogo novega tudi nam, toda zaradi tega ne bi smeli pozabiti na obletnico.

SLAVA LOJZU BRATUŽU!

Pet imanja na dražbi

Velika Bukovica, marta 1938. Prije rata naše je selo u cijeloj okolici bilo jedno od najbogatijih a i jedno od najbogatijih. Svaki je seljak imao pet do šest, pa i više, krava muzara i po par konja. Danas nema od toga niti deseti dio, jer je narod morao prodati da plati porez. Prije rata u našem je selu bila velika skupoća zemlje i šume, jer nije htio nitko da proda, budući da je svako želio povećati svoje imanje. Danas je u našem selu baš obratno, svako ima želju da čim više i čim prije proda što ima samo da mu ne propadne, ali niko od seljaka ne može da kupi, jer nema od kuda, pošto je do skrajnosti osiromašen, osobito od kada je nametnut 5 posto porez na nekretnine. Ovaj porez je naš narod potpuno uništio, jer narod ne može da redovito otplaćuje ni redovni porez, a kamoli još i ovog. Zbog ovog poreza u našem je selu prošli mjesec išlo na prodaju pet imanja. Prodala su se uz vrlo nisku cijenu, tako da nijedno nije prodano za veću svotu od pet hiljada lira. Svih ovih pet imanja kupila je jedna banka, koja je istog dana ova imanja dala u najam istim seljacima, tako da ti seljaci koji su stoljeća obradjivali svoju zemlju moraju danas od svoje zemlje drugom da plaćaju najam kako bi mogli još koje vrijeme ostati u kući i na ognjištu gdje su se rodili.

Globe za gusjenice

Klenošćak, marta 1936. Poropat Ive morao je platiti stotinu lira globe zato što nije očistio gusjenice s jednog jedinog bora kojega posjeduje. Kako se siromak nalazi bolestan u krevetu, nije mogao da izvrši naredbu i očisti bor, pa ga je šumska milicija oglobila.

Španjolci u Opatiji

Opatija, marta 1938. Kod nas boravi već više mjeseci jedna veća grupa španjolaca. Oni su bili nastanjeni na raznim mjestima. Tražili su pred neko vrijeme zajam kod nekih domaćih banaka, a isto tako i kod privatnih lica, ali ga nisu mogli nigdje dobiti. Vidjevši da im do zajma nije moguće doći, odlučili su bili da idu navodno svi u švicarsku.

Na taj način su nestali iz Opatije za neko vrijeme, ali su se pred mjesec dana ponovno vratili k nama i to silno obogaćeni. Kupili su odmah jednu vilu i raskošno je uredili. Za tu vilu su platili ništa manje nego 500 hiljada lira. U njoj su se svi i nastanili i uredili više soba za kancelarije u kojima je smješten njihov kancelarijski personal. Radi se punom parom, te dobivaju i odašilju danomice mnogo pošte. Glavni organizator je neki Sambo.

NARUČITE DŽEPNI KOLEDAR
»SOČA« ZA 1938 GOD.

Dozvole maloprodavačima

Trst, marta 1938. Dobro je poznata stvar, da se u Italiji od vremena poznatih sankcija primjenjenih od strane većine članica Društva naroda protiv Italije, davaju maloprodavačima dozvole za kupovanje uvoznih artikala kod veletrgovaca. Te dozvole daje »Federazione fascista dei piccoli commercianti« za kupovanje uvoznih artikala kod domaćih veletrgovaca. Te dozvole glase na količinu robe, koju maloprodavač ima da kupi kod veletrgovca, a daju se vrlo nesavjesno i prema simpatijama same fašističke federacije. Količina robe određuje se prema prijašnjem prometu t. j. potrošnji robe iz vremena dok još nisu bile primjenjene sankcije.

Zbog takvog postupka nastalo je medju maloprodavačima u čitavoj Julskoj Krajini veliko nezadovoljstvo radi nesavjesnog davanja spomenutih dozvola. Radi takvog postupka dešava se vrlo često da maloprodavači nemaju u svojim radnjama potrebnih artikala i na taj način opet stradaju potrošači i maloprodavači.

Kolesarska dirka Trst-Ljubljana-Trst

Nekako u okviru kolesarskih dirki »Trofeo dell'Impero« se bo vršila kolesarska dirka na cesti Trst-Ljubljana-Trst, ki jo bo organizirala društvo Unione Ciclisti Triestini. Piccolo piše ob tej prilici: »Kakor je prišlo do kulturnega zbliženja med našo državu in Jugoslavijo, tako bo tudi julijski kolesarski sport šel preko meje in ponesel prijateljskemu narodu litorijsko mladino, entuziazem in silo nove Mussolinijeve generacije.«

Drobiž

— **Brestovica.** — Za župnika je bil postavljen Bernard Spacapan.

— **Col nad Vipavo.** — V goriški občini je bilo ugotovljeno, da je najbolj plodna colska občina, v kateri je 65 družin, ki imajo preko 7 otrok, a prebivalstvo šteje komaj 2061 duš. Ker je baje colska občina prva v tem pogledu v Italiji, ji bo pripadla posebna kolajna.

— **Gorica.** — 43letna Mafreda Marija, iz Idrije, je bila obsojena zaradi detomora na 5 let in 15 dni zapore in plačilo stroškov. Razpravi je prisostvovalo mnogo radovednega občinstva.

— **Gorica.** — Pred goriškim sodiščem sta bila obsojena zaradi vloma v vilo Coronini in kraje 27 letni Gvido Koncjančič na 11 mesecev zapore, in 25letni Angel Planinšek na 8 mesecev zapore ter vsak na 800 lir denarne kazni.

IVAN BOSTJANČIČ:

PISMO Z OPATIJE

Ovdeka saki dan daž pada.

Danas su šli ea zadnji furešti, partili su va topleje kraje,
a mi smo ostali sami z našemi brigami i nevoji,
mi smo ostali da dugu zimu pasamo
va mizerije trde kako već zdavanj je znamo.

Va porte su barki brez koristi i ni solad ne nose,
Barkajoli su prignjeni pod dažjen, saken danon stareji,
i kako vali zeleni tuču po sive škurjere
obrazi su njin se škurjeji.

Ma ti već znaš za ove dane kad zadnji furešti parte.
Otoabar je, ko bilo je dela kroz leto, dobro je bilo,
za ono malo soldi sejeno se neš storilo.

A sada ovdek saki dan daž pada.
Od jutra do večera se ovako brez dela porton pohaja
od nikuda pomoći, ni čuda, samo se veće brige,
a zima na vrata prihaja.

Ceste su tihe i prazne.
Mladići su šli saki za svojeh kruhon i ko najdu delo
pasat će zimu i morda k lete nazad tornat,
a mi, ti i sam najboje znaš kako ćemo trdo,
kako ćemo teško ovu zimu pasat.

Danas su partili zadnji furešti.
Palaci su prazni, tihi, ma čuda su tiše naše nevoje.
Nevere se spravjaju, nebo je saken danon škurjeje,
i tel bin ti reć kako smo čuda tega već pasali,
pa nas ta trdi život na druge strani peje.

— **Deskle.** — Za župnika je bil imenovan Filip Kavčič, ki je pastiroval v Črnem vrhu, predno je bil konfiriran.

— **Gorica.** — Te dni sta praznovala petdesetletnico svojega rojstva župnik Karl Reja iz Ročinja in župnik Janko Pišot iz Planine pri Vipavi.

— **Gorica.** — Umrl je znani italijanaš geometrijski inspektor v pokopu Ivan Sirk, star 88 let.

— **Idrija.** — Ko je 35-letni Malnik Valentin hotel odpreti z zobmi patrono želatine, se mu je ta nenadoma razpočila v ustih ter mu raznesla spodnji del glave in odtrgala čeljust. Nesrečni Malnik je kmalu nato umrl.

— **Kojsko.** — V okolici Kojskega na Sabotinu sta nastala dva gozdna požara, ki sta uničila nekoliko tisoč kv. metrov gozda. Prišli so gasiti goriški gasilci. Vzroki teh požarov so neznani.

— **Lokev.** — 53-letna Frančiška Skok se je morala zateči v bolnišnico, ker si je zastrupila roko zaradi praske, ki jo je povzročila mačka.

— **Oslavje.** — Po kratki bolezni je nenadoma umrl splošno znani posestnik Klanjšček Josip, star 74 let.

— **Podmelec.** — Ko so šli jutraj delavci na delo, so našli ob poti truplo Antona Prezelja, starega 44 let, z mnogimi strahovitimi ranami po vsem telesu. Komisija, ki je takoj prišla, še ni mogla točno ugotoviti ali je po sredi umor ali nesreča z vojnim strelivom. Verjetno pa je, da je nesrečni Prezelj povzročil eksplozijo granate, ki mu je prinesla smrt.

— **Postojna.** — Družbi »Sclabsa« in »Sicla« iz Postojne sta darovali za zgraditev fašističnega doma v Postojni 22.000 lir in za otroško letovišče v Građu 5.000 lir.

— **Sežana.** — Veliko gmajne je zgo-relo v okolici Sežane, prav toliko tudi v bližini Repentabra. Ko so se tržaški gasilci vračali od obeh požarov domov, so morali še med potju na Vrdeli pogasiti 3.000 kv. m. gorečega grmičevja.

— **Trebeče.** — Delavec Herman Stuker iz Trebeč je v Trstu pri delu zlomil nogo, ko je nesel tram ter si poškodoval hrbtenico. V bolnišnici bo moral ostati 5 tednov.

— **Trst.** — V tržaških trgovskih krogih so sedaj zelo nezadovoljni z obstoječimi pogodbami, ki sta jih podpisali Italija in Jugoslavija, ker ne ustrezajo italijanskim težnjam, a ne koristijo ba-je v gospodarskem oziru Jugoslaviji. Pravijo, da se mora smatrati Jadransko morje kot gospodarska celota brez političnih mej.

— **Trst.** — V trenutku, ko je prišel v bolnišnico, je bil aretiran 29-letni Ivan Antolović, ker so oblasti osumile tudi njega, da se je udeležil pretepa pri katerem je bil Peter Ulčigraj težko ranjen v trebuh. Ob postelji ga čuvajo agenti javne varnosti.

— **Trst.** — Neki Josip Urbin je bil obsojen na 9 mesecev zapore, ker se je protivil oblastem, zaradi pijanosti ter na leto dni prepovedi pohajanja v gostilne. Bolj kot kazni, ga je zadela prepoved!

— **Trst.** — 29-letni Jakob Bole je tako nesrečno padel na gladkem podu sobe, da si je težko ranil levo nogo.

— **Trst.** — Pred sodiščem je bil obsojen zidar Okretič Ivan, star 49 let, ker je hotel izsiliti večjo odškodnino od urada za zavarovanje delavcev, kakor mu je bila odmerjena, zaradi trajne poškodbe na nogi, ki pa ni bila dobljena v času zavarovanja. Dobil je pogojno 1 leto zapore, 3.000 lir denarne kazni in plačati mora vse stroške. — Ivan Pek, voznik, je bil obsojen na 6 mesecev zapore in 400 lir denarne kazni, ker je pustil na ulici voz s konji brez pažnje in ker se je zoperstavljal oblastem.

— **Trst.** — V stanovanju Frančiške Bizjak je pričela goreti spalna soba. Ugotovili so, da je termofor povzročil požar.

— **Trst.** — Pred sodiščem je bila obsojena služkinja Mihaela Dilič zaradi tatvine na 1 letom in 6 mesecev zapore ter 1.400 lir denarne kazni.

— **Trst.** — Ana Furlan, stara 47 let, je padla po stopnicah in si zlomila levo nogo. Prepeljali so jo v bolnišnico, kjer bo morala ostati 6 tednov.

— **Trst.** — Prostovoljci in legionarji iz Trsta bodo nesli na d'Annunzijevo grobo posodo s kraško zemljo in vodo iz Tlmave.

— **Trst.** — Umrl so: Perušič por. Kostre Ana, stara 72 let, Bacić vd. Bonora 66, Pibernik por. Pesek Marija 79, Piščanc vd. Katarina Piščanc, Sernic vd., Degner Josipina 83, Urbančič por., Hrovatin Marija 80, Ilič vd. Zupancić Elizabeta 35, Cesar Egidij 35, Skutnik Ana 85, Goljevšek Alojz 79, Pison vd. Flego Ivana 78, Ivančič por. Guerin Ema 58, Mihalič Karl 4, Končina Humbert 37, Bole Just 34, Kavčič por. Cijan Marija 29, Mikol Silvij 63, Kovačić vd. Comunale Vincenca 76, Končina Peter 70, Seršen Anton 70, Sancin Ivan 8. Budan Marija 91, Sirk vd. Mayer de Heldenfeld Herminija 83, Jakončič vd. Amodeo Marija 90, Josip Knific 76, Obat Antonija 83.

— **Trst.** — Te dni so proslavili fašisti 17 obletnico, odkar je bil ubit v pretepu z nasprotniki fašizma Mario Trevisan.

— **Tržič.** — Splovili so motorno ladjo »Omala«, ki so jo napravili neko holandsko petrolejsko društvo iz Haaga. Ladja ima 9.440 ton nosilnosti.

— **Trst.** — Da bi omejili gozdne požare v tržaški okolici, ki so v zadnjem času uničili precej mladega gozda, je izdala tržaška občina stroge odredbe. Po teh je strogo zabranjeno kaditi ob prenodu skozi gozd, nadlje vsako zažiganje plevela in grmičevja v oddaljenosti do 100 m od gozda. Ugotovili so, da požari nastajajo po večini zaradi neprevidnosti kadilcev, ki mečejo ogorke v travo ob cesti, kjer na ta način nastanejo gozdni požari... Gozdna milica bo odslej strogo pazila na izvrševanje omenjenih naredb.

— **Trebeče.** — 8-letni Čuk Marij je bil prepehan v bolnišnico, ker se je pobil po glavi pri padcu z voza.

— **Viznada.** — Z bronasto kolajno je bil odlikovan ad memoriam v Abesiniji padli vojak Peter Hervatin iz Višnjana v Istri.

CITATI

» — — — naš spor s Italijom mora se svršiti pravedno t. j. s našim hrvatskim i jugoslavenskim posve slobodnim pristupom na Kvarner, s potpunim oslobodjenjem Dalmacije i s otocima, jer je to sve najčistiji hrvatski element, s povratkom čistih hrvatskih dotično slovenskih krajeva u Istri i u bivšem Austrijskom Primorju, a s plebiscitom za mješovite, dotično preporne krajeve na tom području.

Londonski pakt tako je nesavremen po tajnosti, u kojoj je stvoren, i po pretpostavkama, s kojima računa, da duhovno, moralno a po tom materijalno jedinstvena Jugoslavija može s pomoću prosvjećenih velikih zapadnih demokracija, u koje računamo i istinski demokratske krugove talijanske, u najskorije doba za uvijek otjerati sablast toga ugovora i sa svojih i sa talijanskih prsiju.

Stjepan Radić 1920.

VAŽNI DOGAĐAJI U SVIJETU

Ekspeze dra M. Stojadinovića

U srijedu je započela u Narodnoj skupštini debata o vanjskoj politici. Tom prilikom je predsjednik vlade i ministar vanjskih poslova dr. Milan Stojadinović održao opširan ekspeze o vanjskoj politici. Spomenuo je odnose Jugoslavije sa svim važnijim državama, kao i vanjskopolitičke događaje kroz posljednju godinu. Pri koncu je iznio i odnose s Italijom. O odnosima s Italijom je predsjednik vlade i ministar vanjskih poslova dr. Milan Stojadinović rekao sljedeće:

U prošloj godini zabilježen je zaključenjem sporazuma od 25. marta 1937 izvanredno značajan datum u odnosu između naše zemlje i Kraljevine Italije. Sve objektivne prirodne okolnosti upućivale su Kraljevinu Jugoslaviju u njenu veliku susjedu putem prijateljstva i iskrene saradnje. Može se smatrati da je kao izražaj ovog političkog pravca skapanjem rimskog pakta od 24. januara 1934 bio jedan od posljednjih velikih poteza na polju vanjske politike našeg neumrlog državnika Nikole Pašića. Međutim razni događaji, koji su nastupili poslije toga nisu dozvolili ovom mudrom političkom aktu da donese svoje plodove. U odnosima između dvije susjedne države nastao je jedan period zategnutosti, zasnovan u prvu liniju na nesporazumima psihološke prirode. U pregovorima vođenim početkom prošle godine svestrano su ispitivani svi problemi, koji zajednički interesuju obje države. U atmosferi uzajamnog razumijevanja, a prilikom posjete, koje je Beogradu učinio Njegov Ekscelencija grof Ciano, potpisan je ugovor od 25. marta prošle godine. Sadržaj toga ugovora, koji je objavljen na dan samog potpisivanja, poznat vam je, kao i sadržaj prirednog sporazuma, potpisanog istog dana, a koji ima cilj, da pruži novi podstrek u ekonomskim i trgovinskim odnosima između dvije države, inače prirodno upućene jednu na drugu. A moramo imati u vidu, da u ovoj vrsti ugovora glavnu ulogu igra duh, u komu su zaključeni i u komu će kasnije biti primjenjivani. S tog gledišta ugovor od 25. marta treba smatrati na prvom mjestu kao likvidaciju prošlosti, a zatim kao ostvarenje novog perioda u odnosima dviju zemalja. Jednogi godišnje iskustvo, što ga imamo u ovom pogledu, pokazuje dobre rezultate i dozvoljava najljepše nade. Posjet što sam ga imao čast učiniti talijanskoj prijestolnici u decembru prošle godine, vanredno srdačan doček i neposredni dodir, koji sam imao tom prilikom s vodećim talijanskim državnici, još više su učvrstili Kraljevsku vladu u tom uvjerenju. Talijansko-jugoslovenski sporazum je solidno zasnovan politički čin i možemo sa zadovoljstvom konstatirati, da su uzajamno povjerenje i prijateljska saradnja ne samo u obostranom interesu obje zemlje, već u općem interesu mira.

Pomorska bitka u Španjolskoj

Između pobunjeničkih i republikanskih ratnih brodova došlo je od subote na nedjelju do noćne bitke u kojoj je potopljen veliki moderni krstaš »Balearas«.

Prema posljednjim obavještenjima prikupljenim u vezi s pomorskom bitkom kod rta Palosa, republikanska flota sprovodila je nekoliko trgovačkih brodova koji su sa potrebnim tovarom plovili u pravcu Cartagene. Nedaleko od same luke pojavila se pobunjenička flota. Za vrijeme duge faze borbe, republikanski torpiljeri izbacili su 14 torpeda, a republikanska krstarica »Libertad« otvorila je topovsku palju i tom prilikom pobunjeničku krstaricu »Balearas«, koja je za vrijeme manevrisanja otkrila svoj desni bok, i pogodila je torpedom, koji je eksplodirao baš u prostoru gdje se nalazi depozit benzina. Drugi torpedo eksplodirao je na boku broda. Potopljena krstarica »Balearas« imala je 10.000 tona. Ona je bila jedna od najmodernijih španjolskih krstarica. Dovođena je u Le Ferolu novembra mjeseca 1936 godine, dva mjeseca poslije dovršenja krstarice »Canarias«, koja je istoga tipa.

»Balearas« je nosila zastavu vice-admirala »Mnsela de Vierna«, komandanta divizije oklopnjaka. Njom je komandovao kapetan Fontenlah. Ukupno imala 1100 lica posade.

G. Indalesio Prieto, ministar nacionalne odbrane, primio je predstavnike strane štampe i u razgovoru s njima rekao izmđu ostalog:

— Brodovi »Canarias«, »Balearas« i »Admirante Servera« predstavljaju ono što naši neprijatelji zovu »flota blokada«. Republikanska vlada je već nekoliko puta javljala da naši neprijatelji ne mogu da sprovedu blokadu republikanskih obala, jer nemaju vlastite flote. Po-

sljednja pomorska bitka, u kojoj je republikanska flota torpedovala jednu od tri krstarice generala Franca, bila je stvarni dokaz toga tvrdjenja.

Povodom te pomorske bitke piše engleski »Times«:

»Glavna pouka koja se može izvući iz bitke kod rta Palosa jeste ta da su pobunjenici potcenjivali vrijednost republikanske flote. General Franco, koji je izgubio polovinu svojih velikih jedinica od početka rata, bez sumnje neće riskirati i one dvije koje su mu ostale«.

Poljska i Italija

Službeni posjet poljskog ministra vanjskih poslova Becka u Rimu je završen. Talijanski listovi ističu da je posjet ministra Becka u Rimu imao pozitivne i praktične rezultate, koji su mnogo jači i korisniji od bilo kakvih pisanih sporazuma. Srdačnost talijansko-poljskih odnosa, došla je, kako tvrde talijanski listovi, ne samo do izražaja u razgovorima, koje je Beck imao s Mussolinijem i Ciano, nego je ta srdačnost javno manifestirana u govorima, koje su sinoć na banketu u palači Chigi održali Ciano i Beck. Ovom je prilikom Beck pri završetku svog govora izrekao na talijanskom jeziku nazdravicu kralju Italije i caru Abesinije. Pridajući tome osobito značenje, talijanska štampa naglašava, da se Poljska stavila u red onih država, koje su priznale talijansku stvarnost u Abesiniji, pa da će se zbog toga koordiniranje direktiva talijanske i poljske politike moći u buduću izvršavati bez ikakvih poteškoća.

Osim toga ističu talijanski listovi da je Poljska svojim odlučnim držanjem dokazala, da je potpuno složna sa politikom, koja je obilježena u nedavnom zaključenju trojnog antikomunističkog pakta, ali ipak zbog specijalnih razloga kao i svog geografskog položaja. Poljska nema namjere pristupiti ovome paktu. Što se tiče držanja Poljske prema Ligi naroda talijanska štampa smatra, da je to držanje već do sada bilo korisno, a i u buduću će svakako doprinijeti razbistrenju i reviziji gledišta država članica Lige naroda.

MALE VIJESTI

— Čang Kaj Šek ima na željez. pruzi Lungha koncentrirano 150 hiljada najboljih četa. On će u srednjoj Kini još jednom prisiliti Japance na odlučnu bitku.

— Između vlade političkih stranaka u Japanu postoje u posljednje vrijeme krupni sporovi. Vlada je odlučila poduzet skrajnje mjere za otklanjanje tih sporova.

— Dr. Luigi Federzoni predsjednik senata imenovan je na mjesto pok. D'Annunzija predsjednikom talijan. akademije. Na mjestu predsjednika senata ostaje još do konca maja.

— Novi talijanski ratni brod »Durgo« porinut je u more u Spenzii. Brod je od 650 R. T.

— Talijansko-britanski pregovori otпочeli su u srijedu sastankom lorda Perthsa s grofom Ciano. Pregovori će po svoj prilici trajati oko mjesec dana.

— Spor između komore i senata u Francuskoj konačno je likvidiran. Komora je prihvatila statut rada s ispravcima senata. Zakon o posebnoj blagajni za naoružanje primljen je jednoglasno.

— Okolinu Palme na otoku Majorci bombardirali su aeroplani španjolske republikanske vlade.

— Španjolski nacionalisti najavljuju novu ofenzivu. Na teruelskoj fronti u izgledu su velike borbe.

— Globom od 6 milijuna lira kažnjena je podružnica jedne švicarske tvrtke u Genovi radi kršenja deviznih propisa.

— Rimski dopisnik »Evening Standarda« javlja svome listu, da je talijanska vlada urednštvima listova izdala strogo naredjenje, da obustave antisemitsku kampanju, koja je posljednjih dana vodjena u jednom dijelu štampe.

— Pokusi s novom talijanskom podmornicom. Kako javljaju iz Spezie ovih su dana vršeni pokusi ronjenja nove podmornice srednje tonaže »Scire«, koja je nedavno porinuta u more. Za vrijeme jednog pokusa postignuta je maksimalna dubina od 83 metra.

— 22 milijonov za demografsko bitko so razdelili v zadnjih dveh mesecih. To je šlo većinama za nagrade in sicer poročne in za rojstvene nagrade. V zadnjih treh letih so tako potrošili preko 196 milijonov lir v te svrhe.

ODLOMCI IZ NAŠE POVIJESTI

MLEČANI U ISTRI

U prethodnom broju bili smo donijeli u ovoj rubrici prikaz vladanja Rima, Bizanta i Mletaka u Istri u starom i srednjem vijeku. Danas nastavljamo prikazom mletačke vladavine Istrom u novom vijeku.

Mlečići su pod kraj srednjega vijeka stekli dobar dio Istre i zadržali ga do Napoleona. Naglasiti treba, da se osim kratkodobnih neuspjelih pokusa mletačka vlast nije mogla proširiti na velik dio kopna i istočne obale Istre. Mletačka uprava bijaše lukava poštujući lokalne tradicije. Gradovima ostadoše njihova prava (statuti), samo moradoše priznati mletačkog poglavara (podesta). Podupirahu plemstvo proti gradjanstvu i seljaštvu, uspirivahu zavidnost, samo da ih jedna stranka pozove u pomoć. To načelo divide et impera aplicirali su i na pojedini grad za sebe i na gradove međusobno.

Mlečići su često predbacivali pobunjenim gradovima nezahvalnost, jer da je njihovo vladanje ipak »suave, dulce et felix«. Poreznog pritiska doduše nije bilo, a nije ni moglo biti, jer je zemlja zbog bolesti i ratova bila postala trajno pasivna, nezdrava, pusta, bez pučanstva. Velike svote novaca iz prihoda terraferme uzdržavali su mletački posjed na našoj strani. To je najbolji dokaz, da se Mleci ne bijahu odjedine utaborili radi gospodarskih razloga: vojnički je momenat bio najvažniji. Istra i Dalmacija bijahu »Flottenprovinz der Republik«, kaže Kretschmayr, — mit venezianischen Matrosen gewonnen die venezianischen Flotten ihre Siege. Među vojvoda (kapetanima) bješe mnogo naših (Lošinjanin Petrina, Franinović iz Kanfana, Furlančić iz Buzeta). Rezultat toga vladanja bijaše žalostan za svako pojedino naselje. Klasični su primjeri Pula, koja propade posvema, Poreč, koji su u polovini 17. vijeka pomorci i putnici upravo izbjegavali, jer bijaše pust i nezdrav. Sij »istarske Atene«, naime Kopra, je samo prividan; taj grad ne propada samo zato, jer je onda išla trgovina habsburškim zemljama. Dokaz a contrario je Trst i Rijeka, pogotovo Dubrovnik.

Prema duhu onoga vremena nije trgovačka republika pravila pritiska na jezik

i narodni život svojih hrvatskih i slovenskih podanika u Istri, premda je jasno, da je mletačka vlast po sebi morala pojačati talijanski element i da je potiskivala slavenski (samo za primjer spominjemo Buzet, osobito Labin, za koji ne fali dokaza, da je u srednjem vijeku bio čisto hrvatski grad). Kao što je u Dalmaciji ugušila dalmatski jezik, tako je u Istri istisnula furlanski i stegnula istrijski na današnje Bumbare. Za petstogodišnje vlade mletačke naš je narod živio zanemaren, pa je u sve to vrijeme bio manje natrnut tuđinštinom, nego li tijekom samoga 19. vijeka. No i ako nije bilo osobito pritiska proti jeziku slavenskoga pučanstva, ne može se zato reći, da su sredstva, kojima se izravno ili neizravno čuvala narodna individualnost, Mlecima bila po volji (glagolica u crkvi i u javnom životu, protestantski pokret u narodnom duhu). U starije vrijeme je hrvatski jezik imao veća prava, čemu je najbolji svjedok glagoljski spomenik od godine 1275. (Razvod istrijski). Ono par mletačkih naredbi u hrvatskom jeziku nije izdano iz obzira prema narodu, nego za zaštitu državnih interesa. Jednako je i s institucijama posebnoga kapetana Slavurum. Svemu je eto cilj održanje moći nad Istrom kao rezervoirom sila, koje moraju služiti interesima Signorie u glavnom gradu.

Istina je, da je jedan dio naroda u Istri bio iznenadjen propašću republike godine 1797., da je bio zabrinut za svoju budućnost, da je pače u strahu pred jakobinstvom časovito požalio za republikom, ali to se nikako ne može i ne smije tumačiti kao vjernost i odanost, već kao slabost i obnemoglost, kojom je urodilo zanemarenje pokrajine i pučanstva od strane Mletaka. U takovom zdvojnomo i apatičnom stanju prešla je mletačka Istra pod austrijsku vlast. Kako reče biskup Dobrila polovinom minuloga stoljeća: narod je spavao i trebalo ga probuditi, osvijestiti. U tom poslu postavljahu Talijani i Austrija vanrednih zapreka. Što je do rata postignuto, plod je napornog rada nekoliko ljudi u malo decenija političke borbe u ustavnom doba za vrijeme talijansko-austrijskog saveza.

Po N. Žicu.

UMRO JE JOSIP HAIN

Jedna epizoda iz naše ratne povijesti

Prvih dana ovog mjeseca preselio se u vječnost u Sloveniji (na Viru pri Domžalah) Josip Hain, mnogogodišnji poslovodja Krmpotičeve papirnice u Puli.

Tko je bio Josip Hain? pitat će se čitaoci ovih redaka. Oni štoci »Istre«, koji su svojevremeno bivali u Puli, osobito lica iz bivše austro-ugarske mornarice, sjećat će se »pana« Haina, kako su ga nazivali mušterije Krmpotičeve papirnice u Puli u kojoj je pokojnik bio mnogogodišnji poslovodja te uvijek nasmijan i kao vjeverica okretan pri posluživanju stranaka.

Josip Hain je prispio u Pulu 1900. godine kao knjigoveški pomoćnik tražeći posla, kojega je našao kod štampara Krmpotića. Kod Krmpotića je bio zaposlen sve do sloma Austro-ugarske monarhije odnosno likvidacije Krmpotičevog poslovanja u Puli, a poslije se preselio sa istim službovanjem u Sloveniju gdje je našao nakon pedeset godišnjeg rada svoje vječno spokojstvo.

Došavši iz Češke u Pulu, pokojni Hain kao organizirani Sokol bio je Sokol i u Puli. On je nesebično kod Sokola sarađivao kao učitelj vježbanja mnogi niz godina. Bio je nenadomjestiv namještenik i uzor poštenja. Nalazeći se među svojom slovenskom braćom u Istri odnosno kasnije u Sloveniji, on nije činio razliku između Čeha i Jugoslavena. — Bio je uvijek u službi naroda sve do svoje smrti. Za vrijeme borbe za oslobođenje Slovena u godinama 1914—18. Hain je 1915 godine preuzeo odgovorno uredništvo »Hrvatskog Lista«, kojega je počeo da izdaje Krmpotić u Puli 1. jula. To odgovorno uredništvo je pokojnom Hainu nanijelo mnogo neugodnosti. Saradnici lista, sve mlađi ljudi, puni idealizma, nisu se žicali pisati članke u listu, koji se nisu sviđali službenim krugovima. Za grijehe drugih člankopisaca, pokojni Hain je morao odgovarati pred vlastima sve do 31. marta 1918. godine, kada je bio »Hrvatski List« na osam dana zabranjen na osnovu sljedeće službene motivacije:

»Obustava je uslijedila pošto je način pisanja lista te izbor njegovih članaka KADAR DA UZDRMA DRŽAVNU CJELOKUPNOST koli na unutarnjoj toli na vanjskoj fronti kao takodjer i članaka, koji su dali prostora izvan zemlje nadošlim izdajničkim zavjerama te ih dapače uzeli i u zaštitu, kao i sastavci, koji su na nedopustiv način veoma radikalno pretresali uslijed rata otešćane prehranbene prilike i jugoslovensko pi-

tanje. TIME JE LISTU USPJELO da djeluje pomalo oduševljavajući i dražeći te ujedno da škodi interesima ratnog vodstva ne mareći pri tom na nepregledne obzire koji se tiču utvrđenog mjesta. Pošto dne 1. februara 1918. podijeljena opomena ostade bez uspjeha, a zaplijena pojedinih članaka nije bila kadra da skloni list na probitačniji način pisanja za javne interese MORALO SE KONAČNO ODREDITI PRIVREMENU OBUSTAVU LISTA«.

Nakon zabrane lista uslijed gornje motivacije pokojni Hain je bio ponovno pozvan na policiju, gdje su mu saopćili da će ga kao nepoželjno lice protjerati iz tvrdjave ukoliko bi kao odgovorni urednik i dalje dozvoljavao, da »Hrvatski List« donosi za državnu cjelokupnost ugrožavajuće članke.

Evo čitateljima »Istre« odgovor na pitanje: »Tko je Josip Hain?«

Nezaboravljenom bratu »panu« Hainu, Čehu-Sokolu, iskrenom Slavenu, medju poštenim najpoštenijem namješteniku, vrlom nacionalnom radniku, kojega je shrvala teška plućna bolest u prerani grob, neka bude nakon pedesetogodišnjeg neumornog rada lahka slovenska zemlja gdje počiva, a ovi retci skromna uspomena na neprežaljenog pokojnika.

Neumorni saradniče, nezaboravni naš »pane« Haine: pokoj Ti vječni!

TALIJANSKI GUBICI U ABESINJI

Objavljeni su službeni podaci o gubicima talijanskih četa u Abesiniji u razdoblju od 1. prosinca 1937 do 28. veljače 1938. U ova tri mjeseca poginuli su u vojničko-redarstvenim operacijama 40 časnika, podčasnika i vojnika, dok su od zadobivenih rana umrli trojica, a od bolesti dobitvenih u službi 94 vojnika. Ukupni gubici u ova tri mjeseca iznose 137. Od 2. listopada 1935. naime od dana kad je Italija ušla u rat protiv Abesinije pa do 28. veljače o. g. palo je u borbama 1.505, a od rana je umrlo 183, dok su nestala 33 oficira, podoficira i vojnika. Ukupni gubici la bojnom polju iznosili su 1.721. Od 1. siječnja 1935. naime odkako je Italija počela sa koncentriranjem svojih četa u Abesiniji pa do 28. veljače o. g. umrlo je 2.500 oficira, podoficira i vojnika. Ukupni gubici iznosili su do sada 4.241 mrtvih

JAVNA GOVORNICA

DVOSTRANOST PROBLEMA

Cini mi se da u cijeloj polemici oko dijeljenja Organizatorno-propagandnog ostsjea u dva dijela nije nigdje rečeno ono glavno što je trebalo reći. Mislim da su prethodni saradnici ove rubrike zaboravili da je cilj propagandnoga ostsjea da popularizira naš problem među domaćim stanovništvom. Moramo na žalost, priznati da za naše pitanje ne postoji baš velik interes ali to je razumljivo. Od 1918. god. je pučanstvo Jugoslavije tako zaokupljeno međusobnim političkim borbama oko uređenja države, da su svi drugi problemi koji ne ulaze u taj okvir unutarnjega uređenja stupili u pozadinu. Pa tako i nacionalno pitanje onih Hrvata i Slovenaca koji 1918 nisu ušli u okvir Jugoslavije, odnosno Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca.

Jesmo li ipak mogli nešto postići uza sve to? Danas možemo već otvoreno reći da smo i mi donekle krivi za to nezanimanje. Jer da smo odmah po dolasku ovanmo nastojali naš problem prikazati narodnim problemom, t. j. problemom hrvatske odnosno slovenske narodne cjelokupnosti, taj problem bi možda ipak bio postao bliži narodu i možda bi, štaviše, bili uspjeli da ga unesemo u narodno-političke programe. To nije, valjda, niti ozbiljnije pokušano, već se nastojalo naš problem postaviti isključivo kao državno-politički problem. Imajući u vidu sve unutarnje događaje u Jugoslaviji kroz ovih posljednjih dvadeset godina, ne smijemo se čuditi da problem koji je postavljen kao isključivo državni problem nije naišao na razumijevanje kod širih masa. Iz prostog razloga što je jedan dio pučanstva već unaprijed odbijao da državne probleme prihvati kao svoje.

Osim toga se postavlja pitanje, da li je neki eminentno nacionalni problem ikada imao jaku podršku u službenim politikama. Sjetimo se samo postupka predratne Italije prema iredentistima a treba reći da ni jedna država u novije vrijeme nije svoje iredentiste tako podupirala kao Italija svoje prije rata — a iz najnovije političke povijesti sjećamo se dezinteresementa službene nemačke politike za Južni Tirof. Poznata je ona izjava Göringova pretstavnicima južnotirolskih Nijemaca da se Nijemacka ne misli zamjeriti Italiji radi njih.

Ako sve to imamo u vidu, tada ćemo doći do zaključka da je vrlo važno jedan nacionalni problem kao što je naš postavi

viti i kao narodni problem. To ne znači da time prestaje da bude jedan takav problem i državnim problemom, ali mislim da narodni mora postati prije i u većoj mjeri nego državni. Time taj problem dobiva na svojoj jačini i tek tako postaje mnogo važniji i kao državni problem.

A da postane narodnim problemom, treba ga narodu i prikazati. Ali ne onako stereotipno, šablonski i frazerski kao što se obično govori o nekim beskrvnim problemima prošlosti, već živo, istinski i savremeno — prikazati da je to problem ne samo sadašnjosti, već naročito budućnosti i to budućnosti cijelog jednog naroda. Ako se toliko vodi računa o takozvanoj »desetoj banovini« (iselenicima u Amerikama), mnogo više treba voditi računa o jednom živom narodnom dijelu tijela koji je u prostornom dodiru sa maticom.

Kada bi Jugoslavija bila narodno-politički sastavljena kao neke druge velike države, na pr. Francuska ili Italija, tada bi bilo mnogo lakše jedan narodni problem učiniti bliskim cijelom narodu, ali ovako je to mnogo teže. Ali pošto je naš problem tako raznolik, imamo mogućnost da sad jednu, sad drugu stranu prikažemo življe i jače. Da se može tako postupati, potrebno je da se u svakom kraju djeluje poznavaјуći kraj i ljude, a to je nemoguće ako je, recimo, propagandni ostsjeak samo u Ljubljani. Jer ni emigrantima koji žive u jednom kraju države nije jasno koliko važnost može da ima jedno pitanje za drugi kraj države. Tu nije dosta samo dobre volje, već treba poznavati problem svestrano i poznavati načine kojim će se taj problem u izvjesnim momentima i u izvjesnim krajevima najbolje popularizirati.

I radi toga je dobro da je taj ostsjeak podijeljen u dva samostalna dijela, jer dosadašnje iskustvo je pokazalo da je taj ostsjeak bio jedan od najneefikasnijih ostsjeaka našega Saveza, što se tiče populariziranja našeg pitanja sasvim tim da su ljudi koji su vodili pokazali vrlo mnogo marljivosti i volje. Ali ne poznavajući sve probleme koje je trebalo postavljati i tretirati, nisu niti uz najbolju volju mogli raditi uspješnije nego li što su radili.

Dioba ostsjeaka još ne znači da će uspjeh biti tu, ali tom diobom smo dobili barem osnovni preduslov za uspješan rad.

Ve.

NAŠA KULTURNA KRONIKA

NAŠI V SLOVENSKIH REVIJAH

Ljubljana, 5. marca 1938 — (Agis). Neodvisna slovenska revija »SODOBNOST« je v svoji lanskoi dvojni 11—12 številki prinesla nastopno predavanje na univerzi dr. Frana Zwitteria o »Sociologiji in zgodovini«. Med kritiko je prinesla poročila Franceta Mesesnela o A. Podbevškovi knjigi »Ivana Grohara«, poročilo I. Legiša o delu pok. dr. Iv. Prijatelja »Borba za individualnost slovenskega jezika v letih 1848—1857. med kroniko pa članek »Obrobne opazke k temeljnemu vprašanju« od Huga Vrščaja.

V letošnji dvojni 1—2 številki »Sodobnosti« je priobčil Igo Gruđen tri pesmi: »V opombo Alfredu Šerku«, »Silvestrova zdravica« in »Ob slovesu«. Vito Kraigher je priobčil daljši članek »Stavkovni val v Sloveniji v letu 1935. in 1936. Med kritiko je priobčil L. Legiša poročilo o Seliškarijevi zbirki »Pesmi pričakovanja«, med političnim obzornikom pa A. Kos članek »Realna politika«. O razstavi bratov Šubičev je poročal Fr. Mesesnel, Joža Vilfan je pisal v članku »Politik ali vzgojitelj« o pok. dr. Henriku Tumi, med kroniko pa čitamo pod naslovom »Slovenski pesniki v Moskvi« poročilo, da je v zbirki slovenskih prevodov med drugimi zastopan tudi Srečko Kosovel.

V tretji letošnji številki se je po dolgem molku oglasil Bogomil Fatut z dvema sonetoma »Dva soneta«. Ravno tako je po dolgem času priobčil Ciril Kosmač novelo »Tistega lepega dne«. V političnem obzorniku je prispeval Vito Kraigher poročilo »Iz francoske notranje politike«, Fran Zwitter pa poročila o brošuri »Die Kärntner Slowenen in Vergangenheit und Gegenwart«.

»LJUBLJANSKI ZVON« je v svoji lanskoi zadnji dvojni številki prinesel članek Iva Brnčiča »Generacija pred zaprtimi vrati«, med kritiko njegovo poročilo o B. Voduškovih študiji o »Ivanu Cankarju«. V socialnem obzorniku pa članek Vita Kraigherja »Pravni pogledi na zasedanje tovarn med stavko«.

Letošnja dvojni 1 — 2 številka »Ljubljanskega Zvona« prinaša članek A. Ocvirka »Historizem v literarni zgodovini in njegovi nasprotniki«, dalje članek Oskarija Šavlija o »Narodnostnem stanju v Julijski Krajini in Beneški Sloveniji v letu 1921: odlomek iz romana Jožeta Pahorja »Matije Gorjan« in članek Iva Brnčiča »Paradoks kulturnega sodelovanja« (med Jugoslavijo in Italijo). V drugem delu prinaša poročilo Andreja

Budala o Bevkovem romanu »Človek proti človeku« ter članek »France Bevk v italijanščini«; Vito Kraigher pa je prispeval članek »Iz Francije«.

Mesečna revija »MISEL IN DELO« je v svoji 12 številki lanskega leta prinesla nadaljevanje in konec razprave Lava Čermelija o »Julijski Krajini«, v obzorniku pa članek dr. B. Vrčona »Zapad v akciji« ter dr. Ivana Laha pripombe k brošuri dr. Prijatelja »Borba za individualnost slovenskega književnega jezika«.

V letošnji prvi številki pa prinaša dr. B. Vrčonov članek »Vizije miru in vojne« in »Notranjepolitični pregled«, dr. L. Čermeliev članek »Demografska bitka v Italiji«, med poročili pa dr. B. Vrčonovo kritiko o knjižici »Konkordate« ter dr. L. Čermeljevo o knjigi »Istraga sarajevskog atentata«.

Družinski mesečnik »MLADIKA« prinaša v prvi letošnji številki poročilo o mladinski knjižici Bogomira Magajne »Čudovita pravljica o Vidu in labodu Belem ptiču« in poročilo o novih knjigah Goriške Matice.

V drugi številki pa je priobčil Janjo Samec pesem »Tiskarna«.

V »ŽENSKI SVET« je v prvo letošnje številko prispevala Erna Muserjeva pesem »Prizadetim«, Marica Bartolova pa članek »Ljudmila Roblek«. V drugi letošnji številki je priobčila Erna Muserjeva pesem »Zimska pesem«.

Revija »PRIJATELJ« je v prvi letošnji številki priobčila dr. Ivana Laha članek »Oton Zupančič ter Franceta Bevka novelo »Zvitorepec«. V drugi številki pa je priobčil France Bevk novelo »Dota«.

V reviji »ŽENA IN DOM« je prispeval France Bevk v prvo in drugo številko novelo »Požar«.

V prvi številki letošnjega »PLANINSKEGA VESTNIKA« je priobčil inž. Milan Mikuš potopis »Od Soče v območje Bogatina in Krna« v družbi večno mladega »Trentarja« župnika Abrama.

V prvo številko letnika 1937-38. »NAŠEGA RODA« je prispeval J. Ribičič slikanico »Cicibanov rod«, France Bevk pa povestico »Pesterna«, dalje J. Ribičič slikanico »Jokec-pacek«. Venceslav Winkler pa črtico »Matejko«.

V drugi številki »Našega roda« je nadaljevanje povesti Fr. Bevka »Pesterna«, dalje je J. Ribičič prispeval slikanico »Tine in živali«.

V tretji številki je priobčena kratka črtica iz zapuščine pok. Srečka Kosovega »Peterček—ubežnik«. Fr. Bevk nadaljuje

MATE BALOTA

ISTRA NA NAŠIM ZABAVAMA

I ove godine su se na raznim mjestima izredjale naše zabave i one su, u glavnome završene. Plesali smo i pjevali pa je na redu da vidimo kako je sve to bilo. Po onome što sam vidio na dvjema našim zabavama i po onome što sam čuo o drugima, one su ove godine svuda imale, u većoj mjeri nego prije, narodni lik. Važno je to: da na našim zabavama budu prikazani u svirci, plesu i pjesmi elementi naše narodne istarske kulture, originalne i samonikle, da na njima bude prikazan jedan isječak našeg narodnog života. Ali još više nego to: treba da taj isječak našeg narodnog istarskog života bude ne samo prikazan, ne samo glumljen, ne samo režiran, nego i doista proživljen, da bi ostao u nama kao trajna spona i sjećanje, trajan element naše svijesti i naše životne radosti. Zato je potrebno da dodju na naše zabave ljudi iz Trešnjevke i Vrabča i Kustošije, kad je zabava u Zagrebu, ljudi iz Čukarice i Francetala, kad je zabava u Beogradu i Zemunu, ljudi iz svih naselja u Novom Sadu, ljudi sa Šupljaka u Subotici. Naši ljudi i naše žene iz malih tijesnih kućica u predgradjima, radnici koji nose Istru u sebi kao lijep dar mladosti i koji su u stanju da nam Istru ožive svojom pjesmom, muzikom, plesom i govorom. Izgleda mi da mi ipak sve bolje shvaćamo to pitanje približenja naših ljudi i naše žene iz gradova nama koji smo u gradskim centrima. Jer tamo na periferiji su izvor.

Zemun je bio prvi koji je u ovoj sezoni pokazao volju da oživi istarski ples. Ali je pokazao volju i odmah se pokazao. Mjesto roženica i mijeha je doveo klarinete, mjesto originalnog, stilizirani ples. A baš Zemun i Beograd mogu da imaju najvećeg interesa i materijalnog i moralnog da na svoje zabave privuku i pjevače i muzikante i plesače naše. Beograd je na zadnjoj zabavi (5. III.) to uradio bar djelimično time što je doveo Žvanića Ermana i Tankovića.

Boljša pretstavnik Istre na našim zabavama od Ermana teško je naći. Drugo je pitanje da li se on osjećao bolje u toku među ljudima sa Trešnjevke ili u prostorijama Francuskog kluba u Beogradu (ulaznica 20 dinara) i da li je u onoj mramornoj palači bio onako slobodan i svoj, kako je bio prije četnaest dana kad je slučajno pronašao partne-

ra za tanko u onom visokom crvenom gospodinu, Istraninu, koji se tu našao kao da traži takovoga Ermana, koji pjeva »na debelo«. Crveni Istranin što je na tako pjevao u »Kolu« sa Ermanom mi neće zamjeriti da mu nikako nisam mogao otkriti ime.

Zabava u »Kolu« u Zagrebu je bila sjajna. Svi su tu bili: i Trešnjevka i Belavić i Biškupić i Radole i Catelini i Marijan i mala Nela, šest roženica i mijeh. Svirali su na roženice Smoljanci (Perković i Modrušan) i Rakljanci (braća Catela) i Proštinari (mladi stranac Biškupić i stari Peruško), na mijeh Radole (iz Hrboki na Barbanštini) i Uravić iz Manjih Dvoraca je tu bio, svi smo bili

kako brati
likari, suci, učitelji
težaki i ukati.

Žvanić i Marijan su bili najživiji. Nitko nije mogao tako da prikaže u glasu, kretnjama i izražaju lica, u govoru pjesmu, čovjeka iz Istre kao Žvanić, nitko nije mogao tako zanosno da pleše cijelu noć kao Marijan i Nela. A crveni Istranin kao neki nepoznati deus ex machina je došao da upotpuni Žvanića. Razumije se da nije falio ni zrman Usip Mrćanac a šteta je da nije otkud doklempesa i drugi Mrćanac Pistilić. Marijan u početku nije umio da se snadje u plesu na parketima, ali je brzo postao siguran. Kad je zabava u jutro završena, Trešnjevka ju je produžila za svoj račun i prije i poslije podne i u večer na svome terenu.

Najveći nedostatak zabave u »Kolu« su bile prostorije. Ljudi nisu imali mjesta, stolice su se otmale. To se pitanje mora drugi put bolje riješiti, ali tako da ne bude na uštrb pučkom, narodnom karakteru zabave.

Čini se, da je ovo pitanje i cijelo pitanje i organiziranje zabave riješila ove godine najbolje Subotica. (molim, da se razumijemo: nisam u upravi subotičkog društva i ako govorim o subotičkoj zabavi sa priznanjem ono se odnosi na druge). Subotička zabava je priredjena u Narodnom Domu, tako da je velika sala ostala za ples na raspoloženje gostima, a mi »domaći«, t. j. priredjivači smo imali u posebnoj prostoriji svoju oštariju.

Program subotičke zabave (5. III.) je uspio također bolje nego ikada prije.

Istranin profesor Rajčić je sa improviziranim muškim zborom i sa velikim poštovanjem uvijek bio dvije naše pjesme: »Pogled u nedolžno oko« i Kraljić-Brašnjun »Mažuranus«. Bilo je teško držati probe u večer (mi baš nismo po prirodi točni), neke glasove smo dobili od studenata, ali na kraju je išlo. Rajčić je dirigirao, vježbao, popravljao i sam Ali sad imamo mali muški zbor i možda bi se taj muški zbor i mogao održati na okupu. Zatim je društvo u Subotici učinilo ono, što nije htio Zemun: dovelo je braću iz Vrabča sa roženicama i mijehom. Roženice i mijeh su ostavile najbolji utisak. Uz mijeh se plesao i istarski ples sa subotičkim studentkinjama (Dalmatinka Slavka Milošević i Vojvodjanka Mira Vakanjac) koje su ga brzo uvježbale u jedno poslije podne. Na zahtjev gostiju ples se morao ponoviti nekoliko puta u našoj oštariji. Istarski ples su plesali čak profesori Sribjanci i Dalmatinci. A što je glavno, roženice su pronašle neke divne naše ljude. Nitko nije znao da Laginja sa zminjštine onako lijepo pjeva. A pjevao je divno sa ženom i roženicama i »Ladonju« i »Divojčice mlada, češ li moja biti« i »Pojmo mi mlada na samanj«. Kao i u Zagrebu i tu se našao jedan Istranin opet kao deus ex machina da zapjeva: »Ja imam tri pare voli«. I tako su roženice donijele stare glasove naše zemlje i probudile u svima nama te glasove.

Slovenci u subotičkom društvu su bili duša organizacije zabave. Oni su prihvatili naše roženice, ali su doveli u oštariju i svoju harmoniku. Oni su tu sa improviziranim (drugim) zborom otpjevali nekoliko skladnih slovenskih pjesama. Oni su se brinuli za sve: za vino, za kuhinju, za tombolu. Njihova lica (Abramić, Vidic, Janko Kovačić) su bila isto tako ozarena kao i naša. Njihove deklamacije (Kovačić, Križnić) su doprinijele oživljenju zabave. Gospodja Sancić u originalnoj trščanskoj nošnji i obitelj Flego u čičkoj nošnji su bili predmet opće pažnje. Na ovoj zabavi je svatko našao svoje uživanje i priredjivači i gosti. Sve je bilo u harmoniji i nitko nije drugome bio na smetnji. — I svaki od nas je uradio što je mogao da uspjeh u svakom pogledu bude što veći. I uspjeha je bilo.

Jedno pitanje još je od značaja: nošnje. Da ih je bilo malo više, bar onoliko — koliko u Zagrebu, efekat bi bio mnogo jači.

Na našim zabavama se vidi, imam utisak, sve više, da smo mi ipak nešto.

Torej, mi gremo naprej.

RAD JUGOSLOVENSKE MATICE U SPLITU U GODINI 1937.

Split, marta -938. — Ovih dana je održana sjednica Jugosl Matice u Splitu, kojoj su prisustvovali gg. članovi odbornici skoro u potpunom broju. Među ostalim tačkama pretsjednik je iznio i rad ove ustanove u godini 1937, koja je na žalost bila, može se reći, najteža godina od njenog osnutka (1920), zbog pomanjkanja likvidnog novca, koji je skoro zav zaledjen na dvima bankama, tako da je za punih 5 mjeseci bio obustavljen rad ove važne humanitarne ustanove.

Doprinosi i članarine vrlih i darežljivih rodoljuba nisu ni iz daleka dovoljni da pokriju velike potrebe nase jadne braće i izbjeglica, koji danomice kucaju na vrata Matice. Ipak, i uza sve skromne ekonomske prilike, upornim i žilavim radom uprave, a nada sve poštovnog pretsjednika g. R. Katalinića Jeretova, uspjelo je pomoći mnogim izbjeglicama iz otudjenih nam krajeva, koji u najvećoj bijedi bez ikoga svoga, mogu da stradaју pri prvim koracima u domovini.

U godini 1937 pomoženo je braći u 478 slučajeva. Njima su izdavane novčane potpore, besplatni objedi i večere u Gradskoj kuhinji, bonovi za prenoćište u Burzi rada, besplatne vozne karte, preporuke za zaposlenje itd. Interviniralo se više puta kod Banske uprave i na razna ministarstva u Beogradu za namještenje i poboljšanje prilika naših vrijednih ljudi iz otudjenih krajeva, pa se je mnogo u tome i uspjelo. Omogućeno je čestitom starcu izbjeglici-invalidu potpuno nesposobnom za rad, da bude sklonjen u mjesnu ubožnicu. Boleznima pomoglo se je doći do bolnice i sanatorija, itd. Ganutljiva je slika bijede i žalosti pred vratima Matice svakog dana!

Od 1. januara do 31. decembra 1937 udijeljeno je pomoći u ukupnoj svoti od Din 10.183.50. Izdano je besplatno izbjeglicama 705 objeda u Gradskoj kuhinji; 150 bonova za prenoćište u skloništu Burze rada i 28 besplatnih voznih karata.

Matice je u godini 1937 radila sve što je mogla prama svojim silama, a radila bi i više da su njezine materijalne prilike bolje. U tu svrhu je ovih dana razaslan poziv za upis u članstvo raznim rodoljubima u gradu, pa je nade da će svatko žrtvovati obol od barem Din 2.— mjesečno, da ne ugasne ova ustanova i njezin rad za našu nevoljnu braću, koju je teška sudbina protjerala sa rodjene grude.

s svojo povestio »Pesterna«. Josip Ribičič priobčuje slikanico »Tine in živali« ter »Kako je Mihec med letom živel«.

V četrti številki priobčuje France Bevk legendo »V Landrski jami«, ter nadaljuje s povestio »Pesterna«; Josip Ribičič priobčuje slikanico »Božič dveh«, Utva pa črtico »Teta Betka«.

V peti številki nadaljuje France Bevk s povestio »Pesterna«, K. Širok priobčuje »Pravljico o miški, ki je čez plot jezla«, J. Ribičič slikanico »Tine in živali«, Utva pa nadaljuje s črtico »Teta Betka«.

Šesta številka »Našega roda« prinaša nadaljevanje povesti Fr. Bevka »Pesterna« in Utvino črtico »Teta Betka«, Karel Širok pa priobčuje »Pravljico o skromni žabici«.

V letošnji prvi številki »ZVONČKA« priobčuje dr. Ivan Lah dogovor s sinom »O tatičku Masaryku«, druga številka pa prinaša pesem Pastuškina »Zima v Julijski Krajini«.

»OBZOR« O BROŠURI DR. LAVA ČERMELJA

U zagrebačkom »Obzoru« od 18. pr. mj. br. 39 izašao je u feljtonu opširan prikaz knjige dr. Lava Čermelja »Slovenaci in Hrvatje pod Italijom«. Prikaz je napisan kritički i opširno, a završava:

Dr. Lavo Čermelj stalno i sustavno prati život Hrvata i Slovenaca pod Italijom. Njegov prikaz, kraj drugih konstatacija na temelju statističkih podataka, predstavlja pokušaj da se i onda kada nema podataka o narodnosti stvori slika o narodnosnom stanju Hrvata i Slovenaca pod Italijom. Zaključci dr. Čermelja, ma kakvi bili, zanimljivi su. Promjene na koje se upozoruje, svakako idu na štetu kompaktnosti Hrvata i Slovenaca, no manje upućen čitalac ne smije odatle zaključiti da su one bitno utjecale na strukturu Istre, Trsta i Gorice, a i ostalih krajeva u pogledu narodnosti. To ne misle ni Talijani. »Almanacco italiano« za god. 1938 što ga izdaje naklada Bemporad, a već 43 godine uređuje Giuseppe Fumagalli, navodi da u Italiji ima 600.000 Hrvata i Slovenaca, što dakako nije po volji talijanskoj štampi u pograničnim krajevima.

SLAVENSKI INSTITUT U RIMU

Uz rimsko je sveučilište osnovan ovih dana Slaveni institut, koji ima biti središte slavenskih studija ne samo u Rimu nego i u Italiji. Njegov je direktor talijanski slavist Giovanni Mayer, koji zauzima stolicu za slavensku filologiju te za poljski jezik i književnost. Bugarski jezik i književnost predaje Enrico Damiani. Osim toga postoj će lektorati za poljski jezik (profesorica Falkova), za ruski prof. Gančikov i češki prof. Gusti.

MLADIKA O KNJIGAH GORIŠKE MATICE

Letošnja prva številka »Mladike« je prinesla dalje poročilo o knjigah Goriške Matice in pravi med drugim: »Letošnje knjige Goriške Matice pričajo, da je v naših ljudeh onstran meje živavost in da je v njih ljubezen do jezika še zmerom nepremagljiva, zakaj drugače bi založba ne mogla v svet s tako bogatim in dragocnim darom«. — (Agis).

DIPLOMA.

Na pravnom fakultetu zagrebačkog sveučilišta diplomirao je Miroslav Slipšević, sin Tone Slipševića iz Premanture. Čestitamo!

KLENOVICA

Dvadesetsedme godine bila je velika suša. Otac, sestra i ja išli smo po vodu na Klenovicu. Došlo je mnogo vozova iz bliže i dalje okolice. bilo je i Prekodražana u »banavrekah«. Moglo je biti preko pedeset vozova, većinom sa zatvorenim bačvama. Vode je bilo već malo, a blata mnogo. Radili smo žurno. Dizali i dodavali »diže« i »brentice« da stignemo »za videla« doma. Ljudi su se razgovarali, vikali, a najviše beznažno jadali. Neki su našli vremena i za šalu. Barba Karlo Laginkin dovikuje svom mladom susjedu: »Tomaš, ma kako da se mi poznamo kada smo tako daleko od doma?«

S protivne strane Klenovice čuje se Jeremišnji glas oniskog čovjeka razgaljene košulje svega umusana blatom crvene zemlje i popluskana vodom: »Prokleti svijet, da ga vrag nieće ziet, kada već nieće buoh pomoć, da se ta brižan krst više ne muči na nlien.«

To je bilo izgovoreno tako snažno, tako neposredno. To je bila kletva, prijetnja i molba istovremeno. Svaki glas bio je različito izgovoren, svaki slog drukčije naglašen. Samo jedna riječ mnogo je sadržavala. Svaka misao odvajala se teško kao suri kamen, a cijeli period značio je sintezu priproste misli i puni život.

Tada nisam razmišljao o toj izreci. Ježivi trnci prolazili su me kao kada vrganj

O ODŠKODNINI ZA VOJNO ŠKODO provročeno jugoslovanskim državljanom v Italiji

Ko sem pred leti na finančni intenciji v Trstu hotel prijaviti za nekega jugoslovanskega podjednika odškodnino, prizadeto mu po vojni v Istri, mi je predstojnik oddelka za vojne odškodnine izjavil, da Italija plačuje vojne odškodnine le svojim državljanom. Na mojo opazko, da vendar plačuje Italija vojno odškodnino tudi državljanom Čehoslovaške republike, mi je odgovoril, da to stori Italija vsled posebne pogodbe, ki jo je sklenila s Čehoslovaško republiko, da pa Jugoslavija ni sklenila nobene take pogodbe za svoje državljane in da se ne more zahtevati od Italije, da bi plačevala vojno odškodnino jugoslovanskim državljanom, če se Jugoslavija zanje ne briga. Vprašanje je, če je ta odgovor, ki sem ga dobil od predstojnika vojno-odškodninske urada v Trstu, upravičen in od koga morejo zahtevati jugoslovanski državljani odškodnino za škodo, povročeno jim v vojski na njih imovini v Italiji.

Za odgovor na to vprašanje pridejo v poštev mirovne pogodbe o svetovni vojski in za nas posebno Saint Germaina mirovna pogodba od 10. sep. 1919., sklenjena s alijiranimi in pridruženimi državami in Avstrijo, katera je bila v Jugoslaviji objavljena zakonom od 10. 5. 1920.

V tej mirovni pogodbi je Avstrija, zase in za svoje vojne zaveznike prevzela odgovornost za škodo povročeno pripadnikom alijiranih in pridruženih držav, med katere je spadala tudi naša država, in se je zavezala torej tudi naši državi plačati odškodnino za škodo, povročeno njenim civilnim podanikom (čl. 177, 178, 179 Saint Germaine mirovne pogodbe). Za določila te se je ustanovil mednarodni reparacijski odbor. Vsled te mirovne pogodbe je plačala Avstrija Italiji odškodnino za njene državljane in isto tako je bila dolžna Avstrija plačati naši državi odškodnino za vojno škodo povročeno njenim državljanom. To je naravno, ker ima vsaka država dolžnost skrbeti za svoje državljane.

Vsled tega italijanska je zakonodaja o vojni odškodnini, ki je v enotnem besedilu odloka od 27. 3. 1919. št. 426, priznala pravico za vojno odškodnino le svojim državljanom in podložnim italijanskim kolonij, za inozemske državljane pa določuje, da jim Italija preskrbi vojno odškodnino po pogodbah, ki jih je sklenili z inozemskimi državami, katerih državljani so.

Vprašanje, kdo je dolžan plačati vojno odškodnino, je odvisno od državljanstva oškodovanih. V tem oziru so važne določbe Saint Germaine mirovne pogodbe o državljanstvu. Po tej mirovni pogodbi niso postali italijanski državljani osebe, ki niso bile rojene v Italiji, oziroma na območju pripadajočem vsled mirovne pogodbe Italiji; tudi ne osebe, ki so dobile v teh krajih vsled uradne službe ali po 24. 5. 1915. pristojnost; osebe, ki so bile rojene v krajih Jugoslavije, oziroma pripadlih z mirovno pogodbo Jugoslaviji, ali ki so v teh krajih imele vsled svoje službe pristojnost, so postale vsled mirovne pogodbe jugoslovanski državljani (čl. 70, 71 mirovne pogodbe). Ker so z Saint Germainsko mirovno pogodbo postali ti jugoslovanski državljani in ker se je Avstrija zavezala plačati tudi naši državi odškodnino za vojno škodo povročeno njenim državljanom, je imela naša država pravico zahtevati tudi za nje vojno odškodnino od Avstrije. Ne vem pa, če se je to zgodilo.

Gotovo pa je, da je Italija zahtevala od Avstrije vojno odškodnino za svoje

državljane in da je plačevala odškodnino za vojno škodo le svojim državljanom, vstevši med nje tudi tiste, ki so postali šele z mirovno pogodbo njeni državljani.

V tem oziru so italijanski vojno odškodninski uradi postopali zelo strogo. Zahtevali so za priznanje vojne odškodnine, ne samo, da je bil oškodovanec italijanski državljan ob času, ko je nehala svetovna vojna, ampak tudi, da je ostal italijanski državljan do dne izplačila vojne odškodnine. Če je pred dosego plačila vojne odškodnine postal državljan kake tuje države, je po praksah italijanskih uradov izgubil pravico do vojne odškodnine. Dokazati je moral tudi ob času plačila vojne odškodnine, da je ostal italijanski državljan. To je bila stalna praksa in te se je držalo apelacijsko sodišče v Benetkah, ki je zadnja instanca v vprašanjih vojne odškodnine.

Je odprto vprašanje, če je Italija dobila tudi za te bivše svoje državljane odškodnino od Avstrije in če nima naša država pravico zahtevati od Italije, da ji odstopi ta del vojne odškodnine. Ne glede na to pa je upravičeno mnenje, da je naša država dolžna preskrbiti vojno odškodnino vsem tistim svojim državljanom, katerim je Italija odklonila plačilo vojne odškodnine radi tega, ker so postali jugoslovanski državljani.

Italija je, kakor že omenjeno sklenila s Čehoslovaško republiko pogodbo, vsled katere je izplačevala čehoslovanskim državljanom odškodnino za vojno škodo, povročeno jim na ozemlju sedanje Italije. Posebno, veliko škodo so imeli Čehoslovaki državljani v Gradcu. Kolikor sem mogel poizvedeti je Italija tudi naši državi predlagala slično pogodbo v smislu, da bi naša država plačala italijanskim državljanom odškodnino za škodo, ki jo jim je prizadejala vojna na ozemlju Jugoslavije in da bi Italija odškodnovala jugoslovanske državljane za vojno škodo, katero so ti imeli na ozemlju spadajočem k Italiji.

Naša država je baje odklonila tako pogodbo, in tako je prišlo do tega, da naši državljani, ki so bili občutno oškodovani vsled vojne na svoji imovini v Italiji, niso mogli dobiti od Italije nobene vojne odškodnine, in da so ostali še do danes brez vsake odškodnine, ki jo zamorejo zahtevati le od svoje, to je naše države.

V Saint Germainski mirovni pogodbi je priznana naši državi pravica zahtevati od Avstrije za svoje državljane, med katere spadajo tudi tisti, ki so po tej mirovni pogodbi postali njeni državljani, odškodnino za vojno škodo, povročeno jim v Italiji. Baje je naša država tirjala od Avstrije povračilo vojne odškodnine le za svoje državljane prejšnje Srbije in Črne gore v mejah, ki so jih te države imele meseca junija 1914. — Znano je, da je naša država dala vojno odškodnino le svojim državljanom iz teh dveh bivših držav. (razglas od 22. 12. 1920. št. 2100 v uradnem listu št. 119 deželne vlade v Sloveniji in raspis od 21. 2. 1921 istega uradnega lista št. 19).

Tako je prišlo do tega, da so jugoslovanski državljani, ki so imeli na teritoriju sedanje Italije precejšnjo vojno škodo, — nekateri so prišli vsled vojske ob vse svoje premoženje. — ostali brez vojne odškodnine še do danes, ostali so pozabljeni.

Vse države, ki so bile prizadete v svetovni vojni, so skrbele, da so dobili njih državljani odškodnino za škodo, katere jim je povzročila vojska. To je storila celo nevtralna Švica, in tudi Avstrija je

ustanovila za odškodovanje vojne škode svojim državljanom »Kriegsentschädigungsfond«. Tudi naši javni organi so prva leta po vojni smatrali za dolžnost naše države, odškodovati svoje državljane za vojno škodo, ne samo državljane iz bivše Srbije in Črne gore, ampak tudi tiste, ki so imele škodo na svoji imovini, ki se je nahajala v krajih pripadlih Italiji, kar dokazuje znano dejstvo, da so na poziv naše vlade leta 1921 in naslednja, jugoslovanski državljani, katerim je bila prizadeta vojna škoda v Italiji, prijavili svoje odškodninske zahteve za vojno škodo ministertvu za socijalno oskrbo. Te prijave in prošnje pa počivajo še danes nerešene pri tem ministertvu.

Leta 1931 je bilo blizu rešitve vprašanja odškodnine za vojno škodo, napravljeno jugoslovanskim državljanom na njih imovini v Italiji. Ministerski svet je ustanovil posebno komisijo, obstoječo, iz uradnikov ministertev financ, pravde in socijalne politike, da prouči način ugotovitve in način plačila te vojne odškodnine za tozadevni zakonski načrt. Ta ministerska komisija je napravila to poročilo na ministerski svet, kateri pa ni prišel do nobenega, zaključka. Baje so na to vplivali posebno nekatere neopravičene in pretirane zahteve oškodovancev.

Tako je ostalo vprašanje te vojne odškodnine nerešeno.

V interesu države in oškodovancev je, da se vojna odškodnina pravilno za vsakega določi. To pa je mogoče doseči le z sodelovanjem oškodovancev, ne pa z birokratičnim postopanjem pri pisalni mizi. Gotovo bi oškodovanci svoje zahteve, če so pretirane, sami znižali, gotovo bi se tudi skazalo pri tem, da nekatere odškodninske zahteve do naše države niso upravičene.

Ker prebiva ogromna večina oškodovancev v dravski banovini, in ker so tej banovini najbolj znane razmere v bližnji krajini Italije, je gotovo umestno, da bi se ugotovitev visokosti vojnih odškodnin in pravic oškodovancev do naše države poverila dravski banovini, ki naj bi z intervencijo zastopnika finančnega ministertva in oškodovancev določila visokost odškodnin in predložila finančnemu ministertvu svoje zaključke o odškodninah in dogovore z oškodovanci ministertvu za odobritev.

Od vojne škode je pa ločiti škodo, povročeno z okupacijo italijanskih vojakov po sklenjenem premirju. To škodo je dolžna poravnati Italija, ki ne oporeka te svoje dolžnosti, in je nekaterim to škodo tudi plačala. Za ugotovitev in dosego plačila te okupatorne škode je ustanovljena v Beogradu jugoslovansko-italijanska mešana komisija, katera pa kolikor sem poučen počiva. Na njo se morajo naši državljani, ki imajo okupatorno škodo obrniti.

Od naše države pa pričakujejo vojni oškodovanci, da jim prizna pravico do vojne odškodnine in da napravi zato potrebne zakone ali pa uredbe z zakonsko močjo, in radi tega se obračajo ne samo na vlado ampak tudi na senat in narodno skupščino z zaupanjem, da tudi naša država ne bo odrekla svojim državljanom odškodnine, katerim je prizadejana vojna škoda, ko so druge civilne države smatrale za svojo dolžnost, preskrbeti svojim državljanom odškodnino za vojno škodo.

Dr. M. Pretner.

NARUČITE DŽEPNI KOLEDAR »SOČA« ZA 1938 GOD.

Nema zabave ni naslada, nema ničega od onoga što zovu »nadgradnja«. Sve, ama upravo sva životna snaga, mora se upotrijebiti da se ne bi umrlo.

Sam način rezonovanja, odnosno konstrukcije misli, ima nešto bizarnoga u sebi. Ono »da ga vrah nieće ziet, kada već nieće buoh pomoć« ne bi se moglo reći ni na ijednom jeziku ni dijalektu osim na istarskom.

Gornju misao trebamo uzeti kao sintezu kao rezultat života i razmišljanja. Ona je prekaljena. Nije slučajna, prigodna dosjetka već sinteza čitavog dotadašnjeg življenja i naziranja na svijet, a ujedno vapaj za promjenom, za izlazom u bolje.

Pred takovim našim čovjekom nema tračka borbene svijesti ni svijetla samopouzdanja. Nema idejnog oslona na epohalna gibanja, to su uticaji svakodnevnog teškog života i totalitarizma. Nema olakšica. Sve je oličeno samo crno i crno. Čak mu je uzeta svaka mogućnost sa upoznavanjem svjetskih prilika i događaja — od tuda upravo takovo rezonovanje.

A zar mogu imanja na bubnju, bolesna, gladna i bosa čeljad biti melem, biti utjeha i dostojna potpora u borbi za goli život? Zar mogu biti osnova za »nadgradnju«?

Ili dolazi ipak nakon mučnog čekanja i raj — Abesinija. Društvo naroda. Sankcije. U Krapnu se kopa više. Kopa se i boksit. Moreplovstvo se preporodilo. Mno-

ga sela i mjestanca dobila su vodu, električnu struju, široke i kao jaje glatke ceste. Čepić isušen. Novac kola jače nego prije.

Svi ti vanjski momenti donose novosti u življenju, govoru, oblačenju. Dopolavoro postaje »kruh naš svakdanji«. »Istra se mijenja«.

»Sreći nema kraja«. Seljak (a to je sve što je naše) izvlašten »bubnjem« ima priliku krasne zarade za nepunih 10—12 sati rovnoskog rada — Tama, prašina i vlaga podzemlja svesrdno mu se nuda kao dobrotvor da mu ispije ono par kapi zdrave krvi. Možda je rudnik, crveni boksa i crni »karbuna« taj sazivani vrag. Pare se zaraduju, a ranije ništa nije imao, ni para.

Naš čovjek postaje sindikalist staleškog sistema. — Krv sveudilj kaplje u debelu kesu zveckajući kao pravi čekini. — Bez veze sa svijetom, bez mogućnosti samoinicijative — zaokružuju se smraćenim i beznadnim horizontima. Dopolavoro ga je prisilio da popusti napeti luk ozbiljnosti i teških beznadnih misli — Vino i ples plaćeni vlastitom krvi to omogućuju donekle.

A duboka sreća?

»Nema ni jedne misli vodilje ni jedne plemenite ideje. Proleterizirani seljaci postaju cinici«, kaže Miho Kravac.

Izlazimo u razmatranju iz okvira Istre i moramo izaći, jer problem naš je ujedno svjetski, čovječanski problem i rješenje mu nije lokalno, već opće sveobuhvatno.

— fia —

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

Iz društva „Istra“
u ZagrebuDvadesete »usmene novine«
»Istre« u Zagrebu

Omladinska sekcija priređuje u subotu 12 o. mj. u 8 sati na večer svoje redovite »usmene novine«. Birani program. Pozivamo članove i prijatelje, da prisustvuju u što većem broju. Usmene će se novine održati u društvenim prostorijama, Žerjavičeva ul. 7 dvorište. ODBOR

Prve »usmene novine« ITG
u Beogradu

Prve »usmene novine« priređuje Omladinski otkaz Udruženja I. T. G. u Beogradu, na koje se pozivaju svi članovi i prijatelji. Program je biran i počinje u 8 sati u večer u prostorijama Udruženja, Jovana Ristića ul. 29 dne 12 marta o. g.

Glavna skupština »Istre«
u Sušaku

Na temelju zaključka upravnog odbora od 9. februara o. g. u vezi sa odredbom iz § 22 društvenih pravila zaključeno je, da se održi u nedjelju dne 13. marta 1938 u 10 sati u maloj dvorani Sokolskog društva u Sušaku IV redovna glavna godišnja skupština sa slijedećim dnevnim redom:

1. Pozdrav predsjednika;
2. Biranje zapisničara i dva ovjerovitelja zapisnika;
3. Izvještaj tajnika;
4. Izvještaj blagajnika;
5. Izvještaj nadzornog odbora;
6. Razrješnica upravnom i nadzornom odboru;
7. Izbor upravnog i nadzornog odbora;
8. Eventualije.

Ne odazove li se u roku od pola sata nakon vremena saziva glavne skupštine dovoljan broj članova, skupština će donijeti zaključke sa prisutnim članovima.

Prema odredbi iz § 23 pravila redovna glavna skupština može raspisati i o svakom drugom predlogu podnesenom na glav. skupštini. Takav predlog mora biti barem tri dana prije same skupštine prijavljen upravnom odboru. ODBOR

Zabava društva »Istra« u Splitu

»Udruženje emigranata Jugoslavena iz Julijske Krajine, Zadra i Lastova« »Istra« u Splitu održalo je 5. o. mj. svoju kućnu društvenu zabavu u Sokolskom domu.

Zabavu je otvorio pozdravnim govorom društveni predsjednik naš barba Rike. Zatim su izvodjane pojedine tačke programa.

Srećko Zubin recitovao je »Mojoj Istri«, a mala Mirjana Lozar »Zemlja naših snajga«. Gđjica Diomira i Ljiljana Sinobad najprije su otvirale četveroručno na glasoviru »A la turca«, a gđjica Diomira zatim solo: »Fuer Elisa« i »Knecht Ruprecht« od Schumanna. Gđja Bratnović iz simpatije prema društvu recitovale je »Ubit zvon« dok je g. Holy, kao prijatelj udruženja održao jedno efektno šaljivo predavanje. Zatim je mala Mirjana otpjevala uz pratnju glasovira »Sem deklica mala«, a zadnju tačku dao je brat Pero Trepov recitovanjem »Dvi beside« od Mate Balote. Svi izvođači su bili obdareni srdačnim aplauzom priznanja, a napose šestogodišnja Mirjana Lozar. Po svršenom programu zaplesali su naročito za ovu prigodu uvježbani plesači narodni istarski »Balun«, a poslije toga nastavljen je ples, koji je potrajao sve do jutra.

Ova naša zabava protekla je u odličnom i intimnom raspoloženju. »Balun« je morao biti par puta opetovan. Moralnim i materijalnim uspjehom možemo biti zadovoljni. Velika je dvorana Sokola bila prepuna emigranata kao i domaćih prijatelja. Naš drugi javni nastup, kako je već spomenuto, potpuno je uspio.

Svima članovima i prijateljima koji su uložili mnogo truda na organiziranju zabave i doprinijeli lijepom uspjehu, uprava društva ovim putem najljepše zahvaljuje, napose pek bratskom društvu »Sokol« za ustup dvorane.

Obćni zbor »Nanosa«
v Mariboru

Obćni zbor prosvetnoga in podpornoga društva »Nanosa« v Mariboru se bo vršil v nedeljo dne 13. marca ob 9 uri v Gambrovi dvorani. Bratska društva uljudno vabimo, da se obćnega zbora vdeležijo po svojih zastopnikih.

Obćni zbor »Jadrana«
v Mariboru

Vabilo na XX. redni letni obćni zbor, ki se bo vršil v soboto dne 12. marca 1938 ob 20 uri v mali dvorani Narodnega doma.

Dnevni red:

1. Pozdrav in poročilo predsednika;
2. Odobritev zapisnika 19. rednega obćnega zbora;
3. Poročilo funkcionarjev in odsekov;
4. Poročilo preglednikov računov;
5. Volitev društvene uprave;
6. Volitev preglednikov računov;
7. Samostojni predlogi;
8. Sklajnost.

Po čl. 17. pravil je obćni zbor sklepčen, ako je navzoča vsaj polovica članov v aktivno volilno pravico, ako tega ni, se vrši obćni zbor pol ure pozneje in je tedaj sklepčen pri vsakem številu članstva.

Predsednik: Dr. Fornazarić Ir.
Tajnik: Dr. Cerkenić Ir.

ZAHVALA RUDARJA

Objavljujemo sledeće pismo, ki smo ga prejeli od našega rojaka idrskoga rudarja Antona Kokalja, za katerega smo naredili v našem listi nabiralno akcijo. Zbrali smo 335 Din in jih poslali, za njega in njegovo stradaljo družino.

»Srčno se zahvaljujem Vam in vsem darovalcem, ki so mi priskočili na pomoć ob dvanajsti uri.

Čeniti znam dar, ki so ga vsi tisti, ki so sami potrebni pomoći, nabrali med seboj za mene. Kličem vsem, prav vsem: Hvala Vam! Hvala tudi v imenu vseh mojih«.

Anton Kokalj, rudar.

IZ AMERIKE

Primili smo od g. Mary Vidošić, naše povjerenice za Ameriku, 2 dolara na račun pretplate za g. E. Rumac, 1702 Norman Street — Brooklyn (Ridgewood). Pretplata je podmirena do 31. XII. 1937.

»Istra« izlazi svakog tjedna u petak. — Broj na godinu — Oglasi se računaju po cjeniku. — Vlasnik i izdavač: Konzorcij »Istra«. Masarykova 28a. — Broj telefona 67-80. — Za urečništvo odgovara IVAN STARK, Zvonimirova ulica 48, III. kat. — Tisak: Stećajina Jugoslovenske štampe d. o. o., Zagreb. Masarykova ulica broj 28a. — Za tiskaru odgovara Rudolf Polanovic, Zagreb. ulica broj 131.

Dočekajte proljeće
u novim cipelama!

Za lijepe dane najpodesnija i najjeftinija ijeća platnena cipela sa gumenim dnom. Vel. 27-34 Din 19.—, 35-42 Din 25.—, Muške Din 29.—, U bijeloj, sivoj i smeđoj boji.

Dječje cijelogumene cipelice na špagu, praktične za školsku djecu koja daleko idu u školu. Vel. 27-30 Din 25.—, 31-34 Din 29.—, Ženske Din 35.—

Nestašnoj djeci za školu i igranje najpodesnije su ove polucipice, od jake kože sa nepoderivim gumenim dnom. Od br. 31-34 Din 49.—, od br. 35-38 Din 59.—

Ugodna platnena polucipela na špagu, sa gumenim dnom i niskom petom. Kadjena u drap i sivoj boji.

Novi proljetni model izradjen od finog smeđeg boksa sa ukusnim i finim ukrasom, kožnim dnom i lakom poluvisokom potpeticom.

MIRA
Tanka ali trajna končana čarapa, koja utjepljava li-niju noge. Na prstima i peti specijalno pojačane.

GORDAN
Fina muška čarapa u raznim desenima izradjena od čvrstog pamuka i umjetne svile

Udobne i lagane muške sandale sa kožnim dnom i gumenom potpeticom. Dječje od Din 45.— do 59.—, ženske Din 69.—

Novi proljetni model. Laka ženska polucipela izradjena od fine teleće kože u crnoj i smeđoj boji sa kožnim dnom i poluvisokom potpeticom.

Za štrpaci i posao nenadoknadi-ve su ove muške polucipele izra-djene od jakog boksa, u crnoj i smeđoj boji, sa elastičnim nepoderivim dnom.

Bata

PREGELJ IN BEVK V IZDAJI
JUGOSLOVANSKE
KNJIGARNE

Jugoslovenska knjigarna v Ljubljani je napovedala za letos tudi dve deli, ki jih bo sta prevedla naša rojaka, in sicer bo za leposlovno knjižnico prevedel dr. Ivan Pregelj drugi del romana »Jese in Marija«, France Bevk pa za ljudsko knjižnico iz bolgarščine prvi in drugi del romana »Pod jarmom« od Ivana Kazova.

V poslednjih dveh številkah »Cerkvenega vestnika« za leto 1937 je izšel v književnem delu članek Jožefa Zazule, ki dokazuje s tehtnimi dejstvi, da je bil Jakob Gallus rojen v Idriji in ne v Ribnici, kakor je trdil dr. Mantuani. S tem je podprl mnenje, ki ga je že l. 1888 podal v »Ljubljanskem Zvonu« Danilo Faigel. Zazula povdaria, da je bil Gallus glede kompozicij pristaš benečanske šole in med prvimi skladatelji, ki so kompozitorno šolo prenesli med Nemce. — (Agis).

ITALIJANSKO ČASOPISJE

med njimi posebno »Giornale d'Italia« ogorčeno in odločno odbija napade admirala Lihija, komandanta ameriške flote, ki je na seji parlamentarnega odbora obtožil Italijo kot krivca za poslabšanje mednarodnega položaja v pomorskih problemih. (Agis.)

U MARIBORU u blizini središta i gradskog parka na prodaju vila na ugodnom položaju, sa punim komforom. Za adresu obratiti se na upravu lista.

MAGAJNA BOGOMIR: ČU-
DOVITA PRAVLJICA O VIDU
IN LABODU BELEM PTIČU

»Mladika« je v svoji letošnji prvi številki prinesla oceno o gornji Magajnovi mladinski knjižici, ki jo je izdala Mohorjeva družba in pravi: »Mladinske povesti, ki jih je napisal Magajna, so v tesnem sorodstvu z vsem njegovim le poslovnim delom. Povsod se idealistično pisateljevo stremljenje javlja v alegoričnih in simboličnih osebah, besedah in dogodkih. Zanj je svet, kakršen je, pretrd in pregrd, zato odkriva kot pesnik Peresnik vse polno skrivnosti med nebom in zemljo, o katerih se razumski vsakdanjosti niti ne sanja. Trditi in umazanosti se umakne v svoj pesnički svet, poln svetlih postav dobrih in čistih ljudi. Ta svet je odkril tudi deček z labodom, ki ga je Magajna po Goršetovem dečku z gosjo oživel in mu dal gledati z viška notranje lepote in grdobije ljudi v ljubljanskem mestu. Obiskujemo reževe v gradu, veliki sejem, slovenske može, hiralce in slepce. S smešenjem in prizanesljivostjo, oostrostjo in lirčnostjo so podane te slike o videnjih dečka z labodom.«

ČIRILO-METODSKI KOR
IZ ZAGREBA
U JULJSKOJ KRAJINI

Čirilo-Metodski kor iz Zagreba poduzeo je turneju po Julijskoj Krajini. Pjevao je u Trstu, Rijeci i Gorici. — Uspjeh je bio svuda izvanredan, a Hrvat i Slovenci su punili kazalište kao prigodom gostovanja zagrebačke opere. Na Rijeci je izvedbi prisustvovao i biskup Santin, a svuda su bili i najviši predstavnici vlasti. Talijanska kritika se vrlo laskavo izražava o tim izvedbama.

ING. M. LIPUŽIČ
PETDESETLETNIK

Pred dnevi je naš rojak ing. M. Lipužič, vodja rudnika v Kočevju praznovao svoj petdeseti rojstni dan. Rojen v Idriji, v stari rudarski družini, je študirao u Idriji realno, montanistiko u Pribramu. Po dovršenih studijah je bio nekaj časa profesor na rudarski državni šoli u Celju, po nekaj letih službovanja u Trbovljah pa mu je bilo poverjeno vodstvo kočevskega rudnika.

Napisao je već pesmi in fragmentov u prozi, izmed katerih jih je nekaj priobćil u revijah in listih, pa tudi naš list je svojčas že priobćil pesem idrijskoga rudarja. Njegove pesmi in spisi so većinom socijalnoga značaja.

Jubilantu, ki je priljubljen med rudarji tako kot med svojim stanovskim tovarišima, mi iskreno čestitamo in mu želimo, da bi doživio još dolgo vrsto let! — (Agis).

U FOND »ISTRE«

Na uspomenu svoga nezaboravljena saradnika Josipa Haina daruju porodice Josip Krmpotić — Radikon — Jeftimijadas u fond »Istre« na mjesto vijenca na grob. Din 150.— U prošlom broju objavljeno » 42.256.50

Ukupno Din 42.406.60